

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

L6n
✓ 463

1999

L 67
463

ACTA

CONSISTORII SECRETI

HABITI DIE XII IULII MDCCCLXVII

IN QUO SANCTISSIMUS DOMINUS NOSTER

PIUS PAPA IX

ARMENII CILICIAE PATRIARCHAE

ANTONII PETRI HASSUN

PRAESENTIS IN CURIA

ELECTIONEM CONFIRMAVIT, EIDEMQUE SACRUM PALLIUM CONCESSIT.

ԹՈՐՁՔ

Քահանայապետական գաղտնի խորհրդոյ

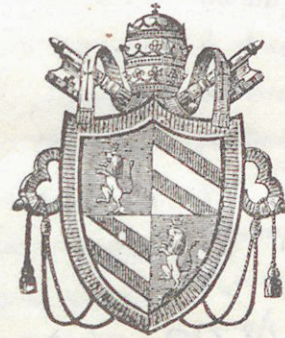
յՃԻ. աւուր Յուլիս ամսեան 1867

Յորում Ամենասուրբ Տէր Մեր

ՊՈՍ ԻՐԱԿԱՆԱՅԱԳԵՏ Թ.

Հաստատեաց զընտրութիւն Տայոց Պատրիարքի Արիկեայ
Անտոնի Պետրոսի Հասունեան որ էր առաջակայ ի պալատան
Եւ շնորհեաց նմա զսուրբ Պալիունս:

22/4

ROMAE MDCCCLXVII

TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE

EQ. PETRO MARIETTI SOC. ADMINISTRATO

ի Հում. 1867.

Տպագրութիւն Ս. Դ. Տարածման Հաւատոյ
Տեսչութեամբ Բնկ. Պետրոսի Ասպետի Մարիեթի:

ACTA
 CONSISTORII SECRETI
 HABITI DIE XII IULII MDCCCLXVII
 IN QVO SANCTISSIMUS DOMINUS NOSTER
 PIUS PAPA IX
 ARMENII ORIOIAE PATRIARCHAE
 ANTONII PETRI HASSUN
 PRÆSENTIS IN CURIA
 NECTIOMI CONVENIAT, RIGENDO SACRUM PALLIUM CONGRUIT.

4 463-60

28 464

ROMAE MDCCCLXVII
 TYPIS S. O. DE PROPAGANDA FIDE
 MD. PATRO MARITIMI SOC. ADMINISTRATO

ARGUMENTUM
 ՅԱՌԱՋԱՐԱՆ

Postquam novissimus Ciliciae Armenius Patriarcha Gregorius Petrus VIII vita functus est, legitimoque ac certo vacantis Patriarchatus regimini fuit provisum per Vicarium Apostolicum Patriarchalem a SSmo Domino Nostro PIO divina providentia PP. IX constitutum, Episcopi Patriarchatus Ciliciae die decimaquarta mensis Septembris anni 1866 in Armeniam ecclesiam S. Mariae in coelum Assumptae Montis Libani synodaliter convenerunt, una cum R. P. D. Josepho Valerga Patriarcha Hierosolymitano atque Apostolico Syriae Pro-Delegato; quem extraordinaria quoque auctoritate munitum Sanctitas Sua huic Episcoporum conventui adesse iusserat. Tum iidem sacrorum Antistites sperantes, Constantinopolitanam Armenorum provinciam ex be-

Իբրեւ վախճանեցաւ յետին Հայ Պատրիարք Ալիկէայ Գրիգոր Պետրոս Ութերորդեալ ինամաժաւ օրինաւոր եւ հաստատուն վարչութեան դատարկ մնացեալ Պատրիարքութեանն ի ձեռն Առաքելական Պատրիարքական Փոխանորդի կարգելոյ Ս. Ըմենասուրբ Տեառնէ Սեբեոսի Պրոսէ աստուածային տեսչութեամբ Քահանայապետէ Թ. Եպիսկոպոսուք Պատրիարքութեանն Ալիկէայ ի չորեքտասաներորդում աւուր Սեպտեմբեր ամսեան յամին 1866 գումարեցան ի ժողովի Հայ եկեղեցի Ա. Երախիմեան Ս. Կոստին ի Էջմիածնան լերին ընդ Սեծարգոյ Տ. Յովսէփայ Ապերկայ Պատրիարքի Երուսաղէմի եւ Առաքելական Փոխան-Կուրակի Ասորոց, որում հրամայեալ էր Արքեպիսկոպոս Երազակայ գառնիկ գումարման Եպիսկոպոսաց ճոխացուցեալ եւս զնա արտաքոյ կարգի իշխանութեամբ: Յայնժամ յուսացեալ նոցին Եպիսկոպոսաց թէ հա-

*

nignitate S. Sedis uniendam fore cum Patriarchatu Ciliciae, eaque ratione tum iurisdictionis tum disciplinae unitatem atque ordinem restituendum esse, postularunt in Patriarcham R. P. D. Antonium Hassun Archiepiscopum Primatem Armenorum Constantinopoleos, quem recepto apud eos more Petrum IX nuncupaverunt. Deinde datis litteris ad SSmum Dominum Nostrum peractam uti supra electionem significaverunt, autographam quoque syngrapham transmittentes.

Ճեցցի Սուրբ Աթոռն միաւորել զԱրստանդինուպոլսական վիճակն Հայոց ընդ Պատրիարքութեանն Ալիլիկայ, որով եւ վերստին նորոգեցցի միութիւն եւ կարգ իրաւաբանութեան եւ բարեկարգութեան, հայցեցին է Պատրիարք զՄեծարք. Տ. Անտոն Հասունեան զԱրքեպիսկոպոս Նախագահ Հայոց Արստանդինուպոլսի, զոր ըստ սովորութեան իւրեանց անուանեցին Պետրոս թ: Եւ թղթով յայտ արարին Ամենասուրբ Տեառն Սերուժիէ կատարեցաւ ընտրութիւնն ըստ վերոյիշեալ օրինակին, յղեալ միանգամայն եւ զվաւերական գիր՝ իւրեանց ձեռամբ կնքեալ:

EPISTOLA

RR. PP. DD. EPISCOPORUM ARMENIORUM CILICIAE
AD SS. DOMINUM NOSTRUM
PIUM PP. IX DE POSTULATIONE R. P. D. ANTONII HASSUN
ARCHIEPISCOPI PRIMATIS CONSTANTINOPOLITANI
IN PATRIARCHAM CILICIAE.

ԹՄԻՎԹ

Մեծարգոյ Տերանց՝ Հայոց Ապիսկոպոսաց Ալիլիկայ
աւ Ամենասուրբ Տեր Սեր
Պետր Քահանայապետ թ:
աւ ի հայցել զՄեծարգոյ Տ. Անտոն Հասունեան
զԱրքեպիսկոպոս Նախագահ Արստանդինուպոլսի
է Պատրիարք Ալիլիկայ:

BEATISSIME PATER

Ամեներջանիկ Հայր

Ad pedes Sanctitatis Vestrae subscripti Episcopi Patriarchatus Armenii Ciliciae provoluti humillime significamus, Nos Apostolica Sanctitatis Vestrae benedictione munitos in Libanum convenisse ad canonicam electionem successoris defuncti nostri Patriarchae Gregorii Petri VIII rite peragendam. Et postquam sedulo perpendimus tum spirituales tum temporales utilitates Armeniae Catholicae Ecclesiae atque universae nostrae nationi ex

Խոնարհեալ է համբոյր Ստեցց ձեռնագրող Ապիսկոպոսք Հայոց Աթողիկեայց Պատրիարքութեան Ալիլիկայ յայտ անեն մեծարանօք Արքութեան Չերուժիէ օրհնութեամբ Արանութեանդ ժողովեալք յաւուրս յայտսիկ ի իջանան վան կանոնական ընտրութեան յաջորդի երջիշ. հանգուցելոյ Մեծարգոյ Պատրիարքի Գրիգորի Պետրոսի թ, եւ հասուն խորհրդով զամենայն առաւելութիւնս, էթէ՛ զհոգեկանս եւ էթէ՛ զժամանակաւորս զմաւաժեալ, որ յաճախիցին Աա

unione duarum iurisdictionum Patriarchalis scilicet et Primatialis obventuras, praevis obsecrationibus, ac divini Sacrificii celebratione, quod nos nosterque clerus litavimus ut divinae gratiae lumen obtineremus, sponte et concordibus animis R. P. D. *Antonium Hassun* Archiepiscopum Primatem Constantinopolitanum, imposito illi nomine *Petri IX*, elegimus et proclamavimus Ciliciae Patriarcham et successorem iurium et privilegiorum praelaudati nostri defuncti Patriarchae.

Canonicum electionis actum hisce adnexum litteris humillime exhibemus; ac R. P. D. *Josepho Valerga* Patriarchae Hierosolimitano ac Syriae Apostolico Delegato curam relinquimus accuratissime narrandi qua ratione memorata electio peracta fuerit.

Gaudentes in Domino rem Catholicae Armenorum Ecclesiae tantopere utilem a nobis confici potuisse, Sanctita-

թողիկէ եկեղեցւոյ Հայոց եւ ամենայն ազգին ի միաւորութենէ երկուց հոգեւոր Իրաւաբանութեանց՝ որ են ի նմա, յաւաջնութաց աղօթիւք եւ մատուցմամբ սրբոց Պատարագաց ի նոցունց իսկ Ապիստոլոսաց եւ ի կղերականաց իւրեանց վասն ընդունելոյ զՅոս. Աստուծոյ, միաբան հաւանութեամբ՝ ինքնայօժար կամօք ընտրեցին եւ հրատարակեցին զՄեծարգոյ Անտն Հասունեան զԱրքեպիսկոպոս եւ զԱխազաս Արասանդինուսոյս ի Պատրիարք Արեւելեայ, անուամբ Պետրոսի թ. յաջորդիրականց եւ աւանձնաշնորհութեանց նորին հանգուցելոյ Պատրիարքի իւրեանց:

Կանոնական գործ ընտրութեանս այսորիկ փակի ի ամին ամենայն խոնարհութեամբ, թողեալ Մեծարգոյ Ալլերկայի Պատրիարքի Արուսաղէմի եւ Առաքելական Սուրբակի յԱսորիս, յայտնել Սրբութեան Չերում զմանր հանգամանս:

Ուրախացեալք Տէր վասն յաջողութեան գործոյս յօգուտ Վաթողիկէ Եկեղեցւոյ Հայոց, ինչքեն ի Սրբու-

tem Vestram adprecamur, ut opus ipsum Apostolica benedictione et confirmatione perficere dignetur. Equidem providissimus Deus, qui tot gloriosa facinora aeternaue digna memoria, Vobis Pontificiam cathedram moderantibus, est operatus, profecto Beatitudini Vestrae ordinationem Catholicae Armenorum nationis reservavit, quae paternae Vestrae sollicitudinis beneficia aeternum extollet, postquam a Vestra sapientia decus atque ordinem unitatis tam quoad iurisdictionem, quam circa disciplinam fuerit assequuta.

Haec sunt nostra flagrantia vota, hic scopus nostrae deliberationis. Interea nostrum desiderium exprimimus, ut novus electus Patriarcha quamprimum ad Libanum accedat, nationalis ritus caeremoniis ad patriarchale solium evahendus, idque ob eiusdem Sedis honorem, nostramque qui

թենէ Չերմէ խոնարհ աղաչականքս, զի հաճեացի պսակել զգործս զայս Առաքելական օրհնութեամբն: Աստուած՝ որ զայնչափ գործս հուշակաւորս եւ արժանիս յաւիտենական յիշատակաց կատարեաց յերջանիկ Քահանայապետութեան Սրբութեան Չերոյ, պահեաց Արանութեան Չերում զվերանորոգութիւն ազգի Հայոց Վաթողիկէայց, որ օրհնեացէ ի յաւիտեան զբարերարութիւն Հայրական Խնամոց Սրբութեան Չերոյ, յորժամ յիմաստութենէ Չերմէ ընկալցի զկարգ եւ զվայելչութիւն միութեան, եթէ՛ յիրաւաբանութեան և եթէ՛ ի բարեկարգութեան:

Այսորիկ են եւանդունու խոթք աղաչական ձեռնադրուցաց եւ այս նպատակ խորհրդոյ նոցա հրապարակելոյ: Սակայն՝ յայտնեն եւ զայս ցանկութիւն իւրեանց, թէ հաճեացի՛ Արքեպիսկոպոս Մեծարգ. Պատրիարքն փութալ, որչափ հնար իցէ, եւ գալ ի Լիբանան առ ունելոյ զԱթու Պատրիարքութեան եւ կատարելոյ զհանգէս ազգային ծիսի ի վայելչութիւն նորին Աթուոյ եւ ի մխիթա-

eum elegimus consolationem.

Iterumque ad osculum sacri pedis advoluti Apostolicam Benedictionem humillime imploramus.

E monte Libano die 15 Septembris 1866.

Humillimi Famuli et Obsequentissimi Filii

- * Melchior Nasarian Archiepiscopus Mardensium, Vicarius Apostolicus Patriarchalis.
- * Gregorius Balithian Archiepiscopus Aleppen.
- * Ignatius Kalibgian Archiep. Amasiae.
- * Petrus Apelian Archiep. Marasc.
- * Jacobus Bahtiarian Archiep. Diarbekirien.
- * Joannes Hagian Archiep. Caesareae.
- * Leo Korkoruni Archiep. Melitenus.
- * Basilius Gasparian Archiep. Cypri.

FORMULA ELECTIONIS

Nos subscripti in unum congregati in ecclesia principe huiusce Patriarchatus

բութիւն այնոցիկ որք ընտրեցին եւ ձեռնադրեն :

Աւստնարհեալք վերստին ի համբոյր Ս. Ոսկոյգ խնդրեն մեծաւ հպատակութեամբ զԱռաքելական օրհնութիւն :

Ի Իբրանան լերին, Է 15. Սեպտեմբեր ամսեան 1866:

Խոնարհ ծառայք եւ հնազանդ որդիք

- * Սեւքոն վ. Նազարեան Արքեպ. Սամպատյ, եւ Առաքելական Պատրիարքական Փոխանորդ :
- * Գրիգորիոս վ. Պալիթեան Արքեպ. Բերիոյ :
- * Իգնատիոս վ. Բալըպճեան Արքեպ. Ամասիայ :
- * Պետրոս վ. Աբէլեան Արքեպ. Գերմանիոյ :
- * Յակովբ վ. Պահախարեան Արքեպ. Տեգրանակերտի :
- * Յովհաննէս վ. Հաճեան Արքեպ. Աեսարիոյ :
- * Ղեւոնդ վ. Խորխոսուռնի Արքեպ. Մելիթիոյ :
- * Բարսեղ վ. Գասպարեան Արքեպ. Ախարոսի :

Ձեւ ընտրութեան

Մեք ներքոյ ստորագրեալքս ի մի ժողովեալք ի Մայր եկեղեցի Վաթողիկոսարանիս

apud Bzommar, anno salutis nostrae 1866 die 14 Septembris, ad liberam electionem novi Patriarchae peragendam, matura deliberatione, ac libera voluntate canonice elegimus in Patriarcham Ciliciae Illmum ac Rmum Dominum Antonium Hassun Primatem Constantinopolitanum, nuncupantes eum Petrum Nonum uti successorem fel. me. Gregorii Petri VIII.

- * Melchior Nasarian Archiepiscopus Mardensium, Vicarius Apostolicus Patriarchalis.
- * Gregorius Balithian Archiepiscopus Aleppen.
- * Ignatius Kalibgian Archiep. Amasiae.
- * Petrus Apelian Archiep. Marasc.
- * Iacobus Bahtiarian Archiep. Diarbekirien.
- * Ioannes Hagian Archiep. Caesareae.
- * Leo Korkoruni Archiep. Melitenus.
- * Basilius Gasparian Archiep. Cypri.

որ ի Չմիառ յամի փրկութեան մերոյ 1866 Է 14 ամսեանն Սեպտեմբերի յազատ ընտրութիւն նորոյ Վաթողիկոսի ընտրեցաք եւ ընտրեմք ազատ կամօք եւ ամենայն յօժարութեամբ կանոնական ընտրութեամբ ի Վաթողիկոս Աբելիկիոյ զԱմենապատիւ Գերերջանիկ Անտոն Սարգապետ Հասունեան զՆախագահն Առաքելանոցայոց անուանեալ Պետրոս Թ. յաջորդ Բարեխշատակ Գրիգորի Ութերորդ Պետրոսի :

- * Սեւքոն վ. Նազարեան Արքեպ. Սամպատյ եւ այլն, եւ Առաքելական Պատրիարքական Փոխանորդ :
- * Գրիգորիոս վ. Պալիթեան Արքեպ. Բերիոյ :
- * Իգնատիոս վ. Բալըպճեան Արքեպ. Ամասիայ :
- * Պետրոս վ. Աբէլեան Արքեպ. Գերմանիոյ :
- * Յակովբ վ. Պահախարեան Արքեպ. Տեգրանակերտի :
- * Յովհաննէս վ. Հաճեան Արքեպ. Աեսարիոյ :
- * Ղեւոնդ վ. Խորխոսուռնի Արքեպ. Մելիթիոյ :
- * Բարսեղ վ. Գասպարեան Արքեպ. Ախարոսի :

Aliae etiam epistolae eadem super re datae fuerunt ad S. Congregationem de Propaganda Fide pro Negotiis Ritus Orientalis ab iisdem Electoribus, a R. P. D. Iosepho Valerga Patriarcha Hierosolimitano Syriae Pro-Delegato Apostolico, atque ab Electo R. P. D. Antonio Hassun.

Quibus acceptis tota actorum series ad accuratissimum examen a memorata Sacra Congregatione revocata fuit in generalibus Eminentissimorum Patrum comitiis habitis diebus 27 Maii et 4 Iunii huius vertentis anni 1867. Quorum sententia cum SSmo Domino Nostro per memoratae S. Congregationis Secretarium relata fuisset, Idem Summus Pontifex huiusmodi decretum ab ipsa S. Congregatione edendum iussit.

Օպայտցանէ եւ այլ եւս թուղթք գրեցան առ Ս. Դողովն Տարածման Հաւատոյ կարգեալ ի վերայ Գործոց Արեւելեան Ծխոխի ի նոցունց իսկ Րնուրողաց եւ ի Մեծարգ. Տ. Յովսեփայ Ալաբերկայ Պատրիարքէ Երուսաղէմի Առաքելական Փոխան-Նուիրակէ Ասորաց եւս եւ յՆսորեալ Մեծարգոյ Տ. Անտոնէ Հասունեան :

Օրս ընկալեալ վերոյիշեալ Ս. Դողովոյն՝ զամենայն եղեալն ճշգիւ եւ գասակաւ արկ ի քննութիւն յընդհանուր գումարմունս Վ սեմախաւ Հարց ի 27 ամսեանն Մայիսի եւ ի 4 ամսեանն Յունիսի այսր ամի 1867 : Որոց միաք իբրեւ յայտեղեն Ամենասուրբ Տեառն Մերումի ձեռն Առնադպրի վերոյիշեալ Ս. Դողովոյն, Նոյն Ինքն Ծայրագոյն Վահանայայեան հրամայեաց Ս. Դողովոյն հրատարակել սահմանագիր օրինակ զայս : =

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE PRO NEGOTIIS RITUS ORIENTALIS.

ԱՆՍՏՆԱԳԻԻ

Արքեպիսկոպոս Ս. Դողովոյն Տարածման Հաւատոյ կարգելոյ ի վերայ Գործոց Արեւելեան Ծխոխի :

Viduata pastore suo Armenia Patriarchali Ecclesia Ciliciae per obitum bo. me. Gregorii Petri VIII, graves exarsere controversiae super vacantis patriarchatus regimine. Quibus e medio tollendis SSms Dominus Noster PIUS divina providentia PP. IX per R. P. D. Syriae Pro-Delegatum eidem vacanti patriarchatui praefecit Vicarium Apostolicum R. P. D. Melchiorum Nasarian Episcopum Mardensem. Quo facto, annuente eadem Sanctitate Sua, ad electionem novi Patriarchae ventum est. Itaque in Armenia Aede S. Mariae in coelum assumptae montis Libani, praeside memorato Sy-

Յայրի մասլ անդ Պատրիարքական Եկեղեցւոյն Հայոց Արքեպիսկոպոսի ի հովուէն իւրմէ մահուամբ Բարեյիշատակ Գրեգորի Պետրոսի Ր. վէճք ծանունք զվարչութենէ գասարկ մնացեալ Պատրիարքութեանն բորբոքեցան : Օրս կամեցեալ բառնալ ի միջոյ Ամենասուրբ Տեառն Մերոյ Պատրիարքային տեսչութեամբ Վահանայայեանի Թեմայոց Առաքելական Փոխանորդ ի վերայ նորին դատարկ մնացեալ Պատրիարքութեանն զՄեծարգոյ Տ. Մելքոն Նասարեան զԱրքեպիսկոպոս Մամպոյ ի ձեռն Մեծարգոյ Տ. Փոխան-Նուիրակի Ասորաց : Յեա այսորիկ հաւանութեամբ Նորին իսկ Արքեպիսկոպոսի Իւրոյ սկիզբն եղեւ ընտրութեան նորոյ Պատրիարքի : Արդ՝ ի ժողով գումարեալ Արքեպիսկոպոսաց Հայոց Արքեպիսկոպոսի իսկ

*

riae Pro-Delegato Apostolico R. P. D. Iosepho Valerga Patriarcha Hierosolymitano, synodaliter congregati Episcopi Ciliciae ad patriarchalem dignitatem postularunt R. P. D. Antonium Hassun Archiepiscopum Primatem Armenum Constantinopoleos, quem Petrum IX appellavere, multam spem habentes fore ut hac ratione expeditior sterneretur via ad impetrandam ab Apostolica Sede conjunctionem Ecclesiasticae Constantinopolitanae provinciae cum patriarchatu Ciliciae; et hoc consilium ac desiderium datis ad SSmum Dominum Nostrum synodalibus litteris humillime expresserunt.

Re delata ad hanc S. C. de Propaganda Fide Orientalem Negotiis praepositam, omnibusque sedulo et mature perpensis, SSmo Domino Nostrum visum est, gravissimum istud negotium prout infra,

ընդայ Եկեղեցւոջ Ս Երաւոխման Ս. Առաքին Ե ի Երանան ընդ գահերիցու թեամբ վերոյ յիշեալ Առաքելական Փոխան-Վարդապետ Ստրուպ Սեծարգոյ Տ. Յովսէփայ Ապերկայ Պատրիարքի Արուստակի՝ հայցեցին Ե Պատրիարքական պատիւ զՍեծարգոյ Տ. Անտոն շատունեան զԱրքեպիսկոպոս Վախագահ շայոց Առասանդինուպոլսի, զոր անուանեցին Պետրոս Թ. մեծապէս ակնկալեալ զե սովաւ միաւրու թիւն Ակեղեցական Ս Ե ճակին Առասանդինուպոլսի ընդ Պատրիարքութեան Արեւիկայ գիւրագոյն եւ շնորհացի յԱռաքելական Վահէն. եւ զսորհորդս զայս եւ զիղձս Երեանց մեծաւ խոնարհութեամբ յայտարարին Ամենասուրբ Տեառն Սերում՝ յղեալ առ Վաթուղթ սինհոպոսական :

Այս ամենայն իբրեւ առաջի ընծայեցաւ Ս. Դողովոյս Տարածման շաւտոյ կարգելոյ Ե վերայ Գործոց Արեւելեայց եւ ամենայն ինչ փութոյ պընդութեամբ եւ հասուն խորհրդով Ե քնին արկաւ, հաճոյ թուեցաւ Ամենասուրբ Տեառն Սերում՝ կարգել եւ կանոնել գերագոյն իշխանու-

suprema Sua auctoritate moderari.

Imprimis Sanctitas Sua Primatiales atque Archiepiscopales titulum extinxit, quos sa. me. Pius PP. VIII Armeniam Constantinopolitanam Ecclesiam decoraverat Apostolicis Litteris, quarum initium Quod iamdiu datis die 6 Iulii 1830. Deinde Constantinopolitanam Ecclesiasticam provinciam Armenio Ciliciae patriarchatui perpetuo univit; ac voluit ut novus Patriarcha eiusque successores titulo fruantur Patriarchae Ciliciae Armeniorum; ut iidem in Urbe Constantinopolitana resideant, eandemque Constantinopolitanam Ecclesiam Ordinaria iurisdictione gubernent. Patriarchatum vero praedictum iisdem limitibus coerceri voluit, quibus Ciliciae Patriarchatus et Primatiatus Constantinopolitanus actualiter continentur.

Admisit praeterea et confirmavit electionem seu po-

թեամբ Եւրով զայս գործ կարեւոր ըստ ասելեացս Ե վայր: Վախ՝ Արքու թիւն Իւր Ե բարձ ի միջոյ զՎախագահական եւ զԱրքեպիսկոպոսական յոր ջորջմունս, որով սրբ. յիշ. Պետր Վահանայապետ Բ. ճոխացուցեալ Եր զԱռասանդինուպոլսական Ակեղեցի շայոց Առաքելական թղթովն Ե 6 Յուլիսի յամի 1830, որոյ սկիզբն է « Որ Ե վաղուց հետե »: Այս զԱկեղեցական վիճակ Առասանդինուպոլսի Ե մշանջեաւորս միաւորեաց ընդ Պատրիարքութեան Արեւիկայ շայոց. եւ կամեցաւ զինոր Պատրիարքն եւ յաջորդք նորա վարեցին յորջորջմամբ Պատրիարքի Արեւիկայ շայոց. զինորին իսկ կայցին զՎաթուղիկոսական Ակեղեցի Ե Առասանդինուպոլիս Վաղաքի եւ կարգաւոր իրաւաբանութեամբ հովուեցեն զնոյն Առասանդինուպոլսական Ակեղեցի: Եւ կամեցաւ եւս զե վերոյիշեալ Պատրիարքութեան նոյն սահմանք լիցին, ընդ որովք այժմ՝ փակին Պատրիարքութիւն Արեւիկայ եւ Վախագահութիւն Առասանդինուպոլսի:

Բայ յայսմանէ ընկալաւ եւ հաստատեաց զընտրութիւն

stulationem R. P. D. Antonii Hassun hactenus Archiepiscopi Primatis Constantinopolitani in Patriarcham Cili-
ciae, sanatis quatenus opus sit quibuscumque defectibus etiam substantialibus, qui in electionem fortasse irrepserint, eundemque sacro Pallio decorandum decrevit.

Quo vero haec ferme nova patriarchatus Armenii constitutio in bonum cedat animarum, utque damna gravissima, quae ex incerta vel minus apte constituta Ecclesiastica disciplina solent derivari propulsentur, SS^{ms} Dominus Noster hanc sibi oblatam occasionem nactus est, ut praecipua quaedam Ecclesiasticae disciplinae capita in memorato patriarchatu Armeniorum opportune moderaretur. Re itaque in S. C. pro Negotiis Ritus Orientalis mature ac sedulo perpensa, Eadem Sanctitas Sua suprema quae pollet in universam Eccle-

կամ զհայցուած Ս^րեծարգոյ Տ. Անտոնի Հասունեան ցայսկայր Նախագահ Արքեպիսկոպոսի Առասանդինուպոլսի ի Պատրիարք Աղիկեայ, բուժեալ, թէ պէտք էցեն, զորպիսի եւ էցէ թերութիւնս՝ նաեւ զէականս, որ թերեւս սարգեալ էցեն յընտրութիւնն, եւ վճուեաց շնորհել նմին զսուրբ Պալիոնն:

Եւ զի այս Պատրիարքութիւն Հայոց որ այժմս գողցես նորոգ հաստատի՝ օգտակար լինիցի հոգևոց, եւ հեռացին ի բաց վնասակարութիւնք մեծամեծք որ ծագին ուր ուրէք անորոշ եւ ոչ ըստ պատշաճին կարգեալ եւ հաստատեալ էցէ Աղիկեցական բարեկարգութիւնն, Ամենասուրբ Տէր Սէր զայս զէպբարեպատէ՛հ օգնական Իւր եղիա աւ ի կարգել կանոնել ի ճահ երեւելի ինչ գլուխա Աղիկեցական բարեկարգութեան ի վերոյիշեալ Պատրիարքութեան Հայոց: Արդ՝ իբրեւ այս ամենայն հասուն խորհրդով եւ փութոյ պնդութեամբ ի քնին արկաւ է Ս. Դողովոյն կարգելոյ ի վերայ Գարծոյ Արևելեան Ծխի, Նոյն Ինքն Սրբութիւն Իւր գերագոյն իշխանութեամբն զոր ունի յընդ-

siam potestate usus, ea quae sequuntur sancivit, atque in memorato patriarchatu inviolabiliter servari mandavit.

In electione Patriarchae solis Episcopis suffragii ferendi ius esto, exclusis omnino clericis et sacerdotibus, qui Episcopali caractere minime fulgeant. Nemo vero laicorum in eadem electione semet inserere, ullamque partem habere poterit, quovis quaesito colore vel praetextu.

Electi Armenorum Patriarchae inthronizari non poterunt, neque ullum ius aut iurisdictionem in patriarchatum habere, nisi prius eorundem electio seu postulatio ab Apostolica Sede fuerit admisa et de more confirmata, sublata qualibet contraria consuetudine.

Possessiones pertinentes ad Ecclesiam vel mensam suam, sive ad alias quascumque Ec-

հանուր Աղիկեցի՝ սահմանեաց զետադայսգ, եւ հրամայեաց զի անեղծ պահեսցին ի վերագոյն յիշատակեալ Պատրիարքութեանն:

Ենտրութեան Պատրիարքի Աղիսկոպոսունք եւեթ ունիցին իրաւունս քուէ արկանելոյ. այլ ժաւանդաւորք եւ Վահանայք որ ոչ Աղիսկոպոսական պատիւ էցեն ամբարձեալ՝ մի՛ իւրք լիցին միջամուխ: Իսկ յաշխարհականաց ոչ որ իշխեսցէ որովեւ էցէ պատուակաւ կամ պատճառանօք զանձն ի ներքս խառնել կամ մասն ինչ ունել յընտրութեան անդ:

Ոչ կարացեն ելանել յաթու նորընտիր Պատրիարքունք Հայոց եւ ոչ իրաւունս ինչ կամ իրաւաբանութիւն ունել ի Ս. Ծակ Պատրիարքական՝ մինչ չեւ էցէ ընտրութեան նոցա ընդունելի լեալ եւ ըստ սովորութեան հաստատեալ յԱռաքելական Գահէն. եւ որ ինչ այլ սովորութիւն հակառակ այսմ կացէ՝ բարձեալ լիցի ի միջոյ:

Օտտացուածս պատկանեալս Աղիկեցւոյ կամ սեղանոյ իւրեանց, կամ այլոց, որոց եւ էցեն, Աղիկեցեաց եւ նուիրական

clesias vel loca pia Patriarchatus non poterunt Patriarchae vendere, aut donare, vel impignorare, aut de novo infeudare vel aliquo modo alienare, neque permittere ut a quovis alienentur, inconsulto Romano Pontifice: et si secus fecerint poenas in edita super hoc constitutione a fel. rec. Paulo II comminatas eo ipso incurrant, quemadmodum habetur in formula iuramenti ab ipsis Patriarchis in promotione sua edendi.

Apostolorum limina singulis quinquenniis iidem Patriarchae personaliter et per se visitabunt, Romanoque Pontifici pro tempore existenti rationem reddent de pastoralis suo officio, ac de rebus omnibus ad patriarchatus sui statum pertinentibus, prouti continetur in praedicta formula iuramenti.

Quoad vero electionem Episcoporum hanc methodum SS^mus servari iussit, ut quoties aliquam dioecesim pa-

տեղեաց Պատրիարքութեանն, ոչ իշխեսցեն Պատրիարքունք վաճառել կամ պարգեւել, կամ գնել ի գրաւի, կամ միւսանգամ տալ յաւատ, կամ որով եւ իցէ օրինակաւ օտարացուցանել, եւ ոչ ներել այլում ումեք օտարացուցանել զնոսին առանց հաւանութեան Քահանայապետին և ումայ, եւ եթէ այլ ազգ վարեսցին, նովին իսկ անկցին ընդ բանադրանօք, որ տուեալ է ի սահմանադրութեան Պօղոսի Բ. երջ. յեջ վասն երացս այտոցիկ, որպէս գտանի ի ձեւ երդման զոր պարտին երդնուլ Պատրիարքունք յամբառնալ իւրեանց յայս պատիւ :

Ի հինգ ամս միանգամ գերեզմանի Լուսբելոց անձամբ եւ ինքնին այց արասցեն, եւ այն ժամու Քահանայապետին և ումայ տացեն զհամար հովուական պաշտաման իւրեանց եւ այնր ամենայնի որ պատկանիցի հանգամանաց Պատրիարքական վիճակի իւրեանց, ըստ որում գտանի ի նախասացեալ ձեւ երդման :

Իսկ վասն ընտրութեան Ապիսկոպոսաց՝ Սրբազանն հրամայեաց պահել զայս կարգ զի քանիցս գէպ լիցի գատարկ

triarchatus armenii vacare contingat, Patriarcha quamprimum synodum indicat universorum Episcoporum eiusdem patriarchatus: quo facto ab eodem Patriarcha et Episcopis synodaliter congregatis tres idonei Ecclesiastici viri proponantur, quo ex illis digniorem et magis idoneum Summus Pontifex eligere, et vacanti episcopali Sedi providere possit. Non dubitat autem Sanctitas Sua, quin iidem Episcopi dignos, ac vere idoneos viros Sanctae Sedi proponere studeant, ne umquam cogatur Summus Pontifex, pro Apostolici Sui ministerii officio, alium licet ab eis non propositum Episcopali dignitate augere, et vacanti Ecclesiae praeficere. Quod si propter instantem necessitatem aut itineris longitudinem universi Episcopi ad synodum uti supra a Patriarcha indictam accedere non poterunt, tres saltem Episcopi propriam dioecesim

մնալ թեմի իմիք ի Պատրիարքական վիճակի և այոց, Պատրիարքն վաղագոյն ի ժողով կոչեսցէ զամենայն Ապիսկոպոսունս վիճակին իւրոյ. ապա ի նոյն իսկ Պատրիարքէն եւ Ապիսկոպոսաց ի սիւնհոգոս գումարելոց առաջարկեսցին Ակեղեցականք երեք պատկանաւորք, որով կարող լիցի Տայրագոյն Քահանայապետն զարժանաւորագոյնն եւ զառաւել պատկանաւորն ի նոցանէ ընտրել եւ կացուցանել ի վերայ եպիսկոպոսական Լթուոյն, որ գատարկ գտանիցի: Եւ ոչինչ տարակուսի Սրբութիւն Իւր թէ նոքն Ապիսկոպոսունք փոյթ կալցին առաջարկել Սրբոյ Քահանայարս արժանաւորս եւ յիրաւի պատկանաւորս, զի մի ստիպեսցի Տայրագոյն Քահանայապետն ըստ պատշաճի Լուսբելական պաշտաման Իւրոյ զայլ ոմն թէ եւ յառաջարկելոցն չիցէ՝ ընտրել Ապիսկոպոսութիւն եւ կարգել ի վերայ գատարկ մնացեալ Ակեղեցոյն: Իսկ եթէ առ ստիպողական հարկի երեք կամ ի պատճառս երկարութեան ճանապարհին չիցէ մարթ համարէն Ապիսկոպոսաց գալ ի ժողովն, յոր կոչեսցան ի Պատր

cum iurisdictione habentes una cum memorato Patriarcha in eandem synodum omnino convenient, absentibus ternariam suam propositionem scripto significantibus. Acta vero eiusdem synodi ad S. Congregationem de Propaganda Fide Orientalium negotiis praepositam per R. P. D. Delegatum Apostolicum transmittantur, ut supremo Summi Pontificis iudicio subiiciantur.

Dum autem haec pro Armeniorum antistitum electione SS^mus decrevit, haud oblitus reliquorum Patriarchatum ritus Orientalis, etiam pro ipsis omnibus hoc gravissimum de Episcoporum electione negotium se quamprimum fore moderatum declaravit; prouti RR. PP. DD. Maronitarum et Melchitarum Patriarchis aliisque Orientalibus Episcopis Romae in praesentia commorantibus palam edixit.

ընտրելն, գոնեայ Ապիսկոպոսունք երեք՝ որոց իցէ թեմառանձին հանդերձ իրաւաբանութեամբ, անհրաժեշտ գումարեացին ի նոյն սիւնհոդոսի միասին ընդ վերոյիշեալ Պատրիարքին. իսկ բացականք գրով յայտ արտացեն գերբեակ առաջարկելն: Աւ գործք ժողովոյն այնորիկ ի ձեռն Սեծարդ. Տ. Առաքելական Նուիրակի յղեցին առ Ս. Եղովն Տարածման Հաւատոյ կարգեալ ի վերայ իրաց Արեւելեաց, զն արկցին ընդ գերագոյն գատաստանաւ Ծայրագոյն Վահանայապետին:

Ի սահմանել Սրբազանն զայս ամենայն վասն ընտրութեան Հայազգի Ապիսկոպոսաց ոչինչ մոռացեալ զայլ եւս Պատրիարքութիւնս Արեւելեան ծիսի՛ յայտ արար թէ վաղագոյն հանդերձեալ է կարգել եւ կանոնել վասն նոցին իսկ ամենեցուն զայս գործ կարեւոր ընտրութեան Ապիսկոպոսաց. որպէս եւ բացարձակ բանիւք ծանոյց Սեծարդ. Տերանց Պատրիարքաց Սրբոնիսաց եւ Մելքիսաց եւ այլ Արեւելեան Ապիսկոպոսաց բնակելոց առ ժամս ի Հում:

Haec SS^mus Dominus Noster decrevit atque mandavit, contrariis quibuscumque etiam specifica mentione dignis minime obstantibus, quibus omnibus ad effectum praesentium expresse derogavit.

Datum Romae ex aedibus S. C. de Propaganda Fide die 10 Iulii 1867.

AL. CARD. BARNABÒ PRAEFECTUS

Ioannes Simeoni Secretarius

L. ✕ S.

Hisce praemissis die duodecima Iulii, indicto de more secreto consistorio, Sanctissimus Dominus Noster ita Eminentissimos Patres alloquitus est.

Չայս ամենայն սահմանեաց եւ հրամայեաց Ամենասուրբ Տէր Սէր՝ ոչինչ ի հակառակացն խախտան այսոցիկ լինելով եւ ոչ իսկ եթէ առանձին յեշատակի արժանի ինչ իցէ, զորս բնուին եղծ բացայայտ բանիւք առ ի հաստատուն զօրութիւն առաջակայիցս:

Տուեալ ի Հում յապարանից Ս. Ե. Տարածման Հաւատոյ ի 10 աւուր Յուլիսի 1867:

Աղէքս. Կարդ. Պարնասոյր Վահերէց.

Յովհաննէս Մովսննի Առնագալիւ.

S. ✕ K.

= Յեա այսորիկ նշանակեցաւ ըստ սովորութեան գաղանի խորհուրդ Վահանայապետական վասն Ե. Ս. աւուր Յուլիսի, ուր Ամենասուրբ Տէր Սէր խօսեցաւ առ Ս. սեմիառ Հարս ըստ այսմ օրինակի: =

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX

ALLOCUTIO

HABITA IN CONSISTORIO SECRETO

DIE XII IULII ANNO MDCCCLXVII.

Ամենասուրբ Տեառն Մերոյ
Պիտի

Աստուածային Տեսչութեամբ Քահանայապետի Թ. Խոսք

Ե Քահանայապետական գաղտնի Խորհրդեան
յՃԻՆ աւուր ամսեան Յուլիսի 1867.

VENERABILES FRATRES

Յարգելի Եղբարք

Cum ex hac vita migraverit die nona Ianuarii superioris anni bonae memoriae Gregorius Petrus Patriarcha Ciliciae Armeniorum, graves de vacantis illius Patriarchalis Ecclesiae regimine exortae sunt controversiae. Nos spirituali eiusdem Patriarchatus bono consulere vehementer cupientes, ad huiusmodi componendas controversias elegimus Vicarium Apostolicum eiusdem

Իբրեւ մեկնեցաւ ի կենաց աստի յիններորդ աւուր ամսեան Յունուարի անցելոյ ամի բարեյիշատակ Վրիգոր Պետրոս Պատրիարք Ալեկեայ Հայոց, վէճք ծանունք յարեան վասն վարչութեան Պատրիարքական Եկեղեցոյն այնորիկ ի պարապութեան ժամանակին: Յանկացեալ Մեր մեծաւ ցանկութեամբ ինամ տանել հոգեւորական բարւոյ Պատրիարքութեանն այնորիկ, ի հարթել զգլխաւորութիւնսն ընտրեցաք յԱռաքելական Փո-

Patriarchatus Vener. Fratrem Melchiorem Nasarian Mardenssem Armeniorum Antistitem. Ac postea illius nationis Episcopi Nostro permissu in synodum convenerunt ad novum Patriarcham eligendum: et huic conventui Apostolica Nostra Auctoritate munitus adfuit Vener. Frater Iosephus Valerga Patriarcha Hierosolymitanus, ac Noster Pro-Delegatus Apostolicus in Syria. Quo in conventu die decima quarta Septembris superioris anni in Armeniis aedibus Deiparae Virgini in coelum evectae sacris Montis Libani habito, iidem Episcopi cunctis suffragiis Venerabilem Fratrem Antonium Hassun Archiepiscopum Primatem Armeniorum Constantinopolitanum tam insigni dignitate ornandum declaraverunt. Obsequentissimis autem suis literis iidem Episcopi humiliter enixeque a Nobis postularunt, ut huiusmodi electionem con-

խանորդութիւն Պատրիարքութեանն զՅարգելի Եղբայր Մելքիօն Նազարեան զԱռաջնորդ Սամպտոյ Հայոց: Յետ այնորիկ Մերով հրամանաւ Եպիսկոպոսք ազգին այնորիկ ժողովեցան ի սինհոդոս վասն ընտրութեան նորոյ Պատրիարքի, եւ ի գումարման ժողովոյն առաջակայ գտաւ Յարգելի Եղբայր՝ Յովսէփ Վալերիա Պատրիարք Երուսաղեմի եւ Մեր Առաքելական Փոխան-Վոլերակ Ստրիա, ճոխացեալ Մերով իշխանութեամբ: Յայնմ գումարման ի չորեքտասաներորդում աւուր Մեպտեմբեր ամսեան անցելոյ ամի, որ եղել ի իբանան լերին ի նուերական սաճարի Հայոց ընծայելոյ ի պատիւ Աստուածածին Աուսի յերկինս վերացելոյ, նորին Եպիսկոպոսքն լուութեամբ քուէնց՝ յայտ արարին կամել ամբառնալ զՅարգոյ Եղբայր Անտոն Հասունեան Արքեպիսկոպոս Վախագահ Հայոց Առասանդինուպոլսի յայն բարձր արժանապատուութիւն: Եւ թղթով մեծարանաց իրնդրեցին ի Մէնջ մեծաւ եւ խոնարհական աղաչանօք, զի հաճիցիմք հաստատել զընտ-

firmare vellemus; ac simul exposuerunt, hanc electionem ab ipsis factam in ea profecto spe, ut Patriarchalis ac Primatialis Armeniorum Sedes canonice coniungerentur. Equidem hanc earumdem Sedium unionem catholici Constantinopolis Armenii saepe expetiverunt, eamque a felicis recordationis Gregorio Decimosexto Praedecessore Nostro, et a Nobis efflagitarunt. Sed graves iustaeque causae obstiterunt, quominus haec Armeniorum vota possent expleri. At vero anno millesimo octingentesimo quinquagesimo nono permisimus, ut quando Patriarchalis Ciliciae Sedes suo fuisset destituta Pastore, novi Patriarchae intermitteretur electio, quo eiusdem nationis Sacrorum Antistes ante eiusmodi electionem de earumdem Sedium coniunctione libere suam sententiam emittere possent. Iam vero rebus omnibus a Nostra Congregatione christiana fi-

րութիւնն. Բայց եւ այնպէս զայն եւս յայտ արարին Սեղ եթէ եկին յընտրութիւնն յայն այնու յուսով, զի Պատրիարքական եւ Մատիսգահական աթոռքն միաւորեցին կանոնական օրինօք: Յերաւի՛ զայս միութիւն աթոռոցն Վաթողիկէայ Հայք Վոստանդինուպոլսի Բազում անգամ՝ խնդրեալ էին, եւ խնդրեցին իսկ Թախանձանօք զնոյն միութիւն ի Բարեյիշատակ Մատիսգէ Սեղմէ ի Գրիգորէ Դ.Օ. երրորդէ, եւ ի Սէնջ: Այլ պատճառք ծանունք եւ օրինաւորք խոչընդոտն ի կատարումն ուխտի նոցա եղեն: Սակայն՝ յամի հազարերորդի ութհարիւրորդի յիններորդի իններորդի անօրինեցաք, զի ի պակասել Հովուի Պատրիարքական Աթոռոյ Աելիկէայ, զաղարեալ կացցէ ընտրութիւն նորոյ Պատրիարքի, որպէս զի՛ նուիրական Աւաջնորդք ազգին այնորիկ յառաջ քան զընտրութիւնն վասն միաւորութեան աթոռոցն այնոցիկ ազատօրէն զկարծիս իւր յայտնել մարթայցեն: Եւ արդ՝ քանզի Դ. ուղղ Սեղ վասն Տարածման Գրիստոնէական Հաւատոց՝ կարգեալ ի վերայ գործոց արեւելեան

dei propagandae pro Orientalium Ecclesiarum negotiis accurately examine perpensis, de eiusdem Congregationis consilio, tum electionem seu postulationem Venerabilis Fratris Antonii Hassun in Ciliciae Patriarcham confirmandam, tum Patriarchalis et Primatialis Armeniorum Sedis coniunctionem ab ipsis Ciliciae Episcopis, et ab Armenis Constantinopolis catholicis tam vehementer exoptatam peragendam existimavimus. Hac autem de re Apostolicas Nostras sub Plumbo Litteras expediri mandavimus, in quibus copiosius omnia exponentur. Atque id eo libentius agimus, quod Venerabilis Frater Antonius Hassun iamdiu eximia suae religionis, pietatis ac sanae, salutarisque doctrinae, ac erga Nos et hanc Petri Cathedram fidei, et observantiae, atque episcopalis in re catholica, et Ecclesiae libertate tuenda fortitudinis specimina praebue-

Ալեղեցեաց ճշդիւ եւ գտաւ կաւ զամենայն արկ ի քննութիւն, ըստ նորա խորհրդոյ, եթէ զընտրութիւնն կամ զհայցուած Յարգելի Աղբօր Անտոնի Հասունեան ի Պատրիարք Աելիկէայ, եւ եթէ զմիաւորութիւն Պատրիարքական եւ Մատիսգահական Աթոռոց, որում՝ այնչափ ուժգին աղաչանօք նոքին իսկ Ապիսկոպոսունք Աելիկէայ եւ կաթողիկէայ Հայք Վոստանդինուպոլսի ցանկային, հաստատել կամեցաք: Եւ վասն իրացս այսոցիկ հրամայեցաք տալ զԱւաքելական Թոռղթ Սեղ կնքեալ Վապարաւ, յորում ամենայն ինչ լիով յայտնիցի: Եւ զայս վասն այնորիկ մտադիւրագոյնս կատարեմք, զի Յարգելի Աղբայր՝ Անտոն Հասունեան ի վաղուց հետէ յանձին ցուցեալ է չքնաղ հանդէս կրօնից, աստուածպաշտութեան, ողջամիտ եւ իրկարար վարդապետութեան, հաւատարմութեան եւ մեծարանաց աւ Սեղ եւ առ այս Աթոռս Պետրոսի, որպէս եւ զհաւաստիս եպիսկոպոսական արիութեան ի պաշտպանութեան իրաց կաթողիկէ կրօնից եւ ազատութեան Ալե-

rit, et iccirco Patriarchali honore dignus, et ad ecclesiasticam praesertim disciplinam instaurandam idoneus. Accedit etiam, ut omnes Armenii Ciliciae Episcopi cum summa sui nominis laude etiam voce Nobis clare aperteque declaraverint, sibi summo opere cordi esse, et huic Apostolicae Sedi firmiter adhaerere, ac Nostrae et eiusdem Sanctae Sedis voluntati obsequi, et ea omnia agere, quae a Nobis et ab eadem Sede ipsis fuerint commissa, ac demandata.

Itaque in eam profecto spem erigimur fore, ut, Deo bene iuvante, in Ciliciae Patriarchatu, opera ac studio eiusdem Venerabilis Fratris Antonii eiusque Coepiscoporum, catholica religio nova in dies incrementa suscipiat, et ecclesiastica quotidie magis efflorescat disciplina. Equidem nemo vestrum ignorat, Venerabiles Fratres, gravissima et nunquam satis lugenda da-

ղեցւոյ, յոր սակս արժանի իսկ է Պատրիարքական պատուոյ եւ բաւական ի նորոգել առաւելապէս զեկեղեցական բարեկարգութիւն : Յաւել եւ զայն, զի ամենայն Հայոց Եպիսկոպոսունք Արեւիկայ, մեծաւ պատուով անուան իւրեանց, յայտնի եւ պայծառ բանիւք ցուցին Ս'եզ' եթէ ցանկան նորա սրաի մտօք, եւ յարել հաստատութեամբ Առաքելական Աթոռս, եւ հպատակ կալ կամաց Ս'երոց եւ սրբոյ Աթոռոյս, եւ առնել զամենայն, որ ի Ս'էնջ եւ Աթոռոյ աստի լիցինոցս յանձն կամ հրամայիցի :

Իսկ արդ՝ վստահ եմք, եթէ հզօր օգնականութեամբ Տեառն, ի Աթոռիկոսութեան Արեւիկայ ջանիւք եւ արդեամբք Յարգելոյ Աղբօր Անտոնի եւ Եպիսկոպոսակցաց նորա կաթողիկէ կրօնք օր ըստ օրէ առաւելուցուն եւ աճիցեն, եւ եկեղեցւոյ բարեկարգութիւն ցանգ եւ հանապազ ծաղկեալ բարգաւաճիցի : Քանզի ոչ յուժեքէ ի ձէնջ ծածկեալ է, Յարգելի Աղբարք, եթէ քանի ծանր եւ ողբոց եւ արտասուաց արժանի

mna, quae in Orientales ecclesias ex funestissimo schismate redundarunt, quod ipsas Ecclesias ab unitate catholica iamdiu misere seiunxit et separavit. Quibus damnis haec Apostolica Sedes nunquam destitit opportuna adhibere remedia. Etsi vero aliquae ex illis Ecclesiis ad catholicam unitatem quoad dogmaticam doctrinam, divina adspirante gratia, redierint; tamen rerum ac temporum vicissitudine nondum in omnibus illis Ecclesiis potuit omnino restitui ecclesiastica disciplina, ex cuius corruptela et despectu errores et haereses solent oriri. Nostri certe Praedecessores Orientalium Ecclesiarum ritus fidei morumque sanctitati et ecclesiasticae honestati minime adversos integros, inviolatosque servari voluerunt; ac Nos ipsi id confirmavimus Nostri Encyclicis Litteris (1)

(1) In suprema die 6 Ianuarii 1848.

վնասակարութիւնք յաճախեցին յարեւելեան Եկեղեցիս ի մահաբեր հերձուածոյ, որ ի վաղ ժամանակաց զեկեղեցիս զայնոսիկ չարաչար եհերձ եւ բաժանեաց ի կաթողիկէ միութիւնէ : Առաքելական Աթոռս երբէք ոչ դաւարեաց զպատշաճական դարմանս այսոցիկ վնասակարութեանց մատուցանել : Աւ զի թէպէտ ոմանք յեկեղեցեաց աստի ազգամաբ աստուածեղէն շնորհաց ըստ հրամանակարգ վարդապետութեան ի կաթողիկէ միութիւն այսր դարձ արարին, սակայն յանհաստատութիւնէ իրաց եւ ժամանակաց ոչ յայն ամենայն եկեղեցիս միւսանգամ նորոգել եղեւ հնարաւոր եկեղեցական բարեկարգութեան, յորոց եղծանելն եւ յանարգել՝ մոլորութիւնք եւ հերետիկոսութիւնք բուսանին : Յաւաջքան զՍ'եզ Քահանայապետք Հռոմայ զձէսս արեւելեան Եկեղեցեաց, որք հաւատոց, բարուց սրբութեան եւ վայելչութեան եկեղեցւոյ չէին բնաւ հակառակք, անեղծս եւ անարատս պահել կամեցան. եւ Ս'եք իսկ զսոսին հաստատեցաք Ս'երով Արշաբերական Թղթով (1),

(1) « Ի վերին » ի 6 աւուր 30 նուար ամսեան 1848 :

die sexta Ianuarii anno millesimo octingentesimo quadragesimo octavo ad Orientales datis. At necesse omnino est, ut ab omnibus Sacrorum Antistitibus, et Sacerdotibus liturgica propriae Ecclesiae disciplina sedulo observetur, et nunquam illa singulorum Antistitum arbitrio relinquatur, sed determinata sit ab huius Apostolicae Sedis auctoritate. Nemini certe unquam licuit, aut licet, ipsam liturgiam ullo modo vel leviter immutare, innovare, imminuere, quemadmodum praesertim statuerunt, ac docuerunt suis Apostolicis Litteris Benedictus decimus quartus (1) et Gregorius decimus sextus (2), quas Litteras et regulas in illis praescriptas suprema quoque Nostra Apostolica auctoritate confirmamus, et ab omnibus

(1) *Const. Demandatam die 24 Decembris an. 1743.*

(2) *Inter gravissimas die 3 Februarii an. 1852.*

զոր տուաք Արեւելեայցի վեցերորդ աւուր ամեանն Յունուարի յամի հազարերորդի ութ հարիւրորդի քառասներորդի ութերորդի: Աւ հարկ է, զի ամենայն նուիրական Աւաջ նորդք եւ Վահանայք զկարգաւորութիւն պաշտաման խորհրդոց սեպհական եկեղեցւոյ իւրեանց զգուշութեամբ պահիցեն. եւ չիցէ երբէք հնար թողուլ զայն ի կամն իւրաքանչիւր աւաջնորդաց, այլ կարեւոր հարկ է, զի լիցի սահմանեալ ճոխութեամբ Աւաքելական Աթուոյս այսորիկ: Յերաւի ոչ ումեք երբէք օրէն էր, եւ չէ օրէն, զնոյն կարգ պաշտաման իւրիք երօք կամ փոքու իսկ փոփոխել, նորոգել, նուազեցուցանել, որպէս պատուիրեցին եւ ուսուցին Աւաքելական Աթուոյք իւրեանց աւանձինն Բենեդիկտոս Չորեքրասաներորդ (1) եւ Գրիգոր Վեշտասաներորդ (2), եւ Սէք զթուղթան զայնսորիկ եւ զկանոնս ի նոսին եղեալս Սերով Աւաքելական վերին ճոխութեամբ հաստատեմք, եւ հրաման տամք ամենայն Ա-

(1) Սահմ. « Օ հրամայեալ » ի 24 աւուր Գեկա. յամի 1743:

(2) « Իմէջ ծանուց. » յ 3 աւուր Փետր. յամի 1852:

Orientalibus Ecclesiis religiosissime observari mandamus. Cum autem minime ignoremus, in ecclesiastico Orientalium Ecclesiarum regimine quaedam esse, quae ob antea acti temporis calamitatem incerta adhuc manent, vel minus apte sunt constituta, veluti in memorata Nostra Encyclica Epistola ad Orientales data monuimus, tum Nos de illarum Ecclesiarum bono vehementer solliciti omni certe studio aderimus, ut ad sacrorum canonum normam, servatis Sanctorum Patrum institutis, rite omnia componantur, et ordinentur. Et quoniam inter praecipua ecclesiasticae disciplinae capita in primis est Episcoporum electio, ex qua Ecclesiae bonum ac decus, et spiritualis fidelium populorum salus atque utilitas maxime pendet, iccirco in hoc gravissimum sane negotium curas omnes, cogitationesque

րեւելեան Եկեղեցւոց պահել զնոսին զգուշութեամբ: Այլ քանզի չեմք անուղեակք, եթէ յեկեղեցական վարչութեան Արեւելեան Եկեղեցւոց են ինչ երբ, որք վան գաւառութեան անցելոց ժամանակաց տակաւին անորոշ մնացեալ են, եւ ոչ ըստ պատշաճին կարգեալք հաստատեալք, որպէս ի վերագոյն յիշատակեալ Շրջաբերական Թղթի Սերով աւ Արեւելեայս յուշ ածաք. եւ զի գարձեալ ինամք եւ հոգ Սեր աւաւել են վան Եկեղեցւոցն այնոցիկ, փութասցուք ամենայնիւ օգնական եւ ձեռնաու լինել նոցա, զի ըստ սրբոց կանոնաց, պահեալ զսահմանադրութիւնս սրբոց Հարց, ամենայն ինչ օրինօք հաստատեալ յարգարիցի: Աւ քանզի ի մէջ երեւելի գլխոց եկեղեցական բարեկարգութեան ընտրութիւն Ապիսկոպոսաց աւաջին է, զորմէ աւաւելապէս կախեալ կայ բարին եւ վայելչութիւն Եկեղեցւոյ, փրկութիւն եւ օգուտ հոգւոց հաւատացելոց, վան այնորիկ յայսպիսի ինչ ծանր երս ամենայն ճգամք եւ մտադիւր իմն զհոգս Սեր եւ զխորհուրդս

*

Nostras intentissimo studio convertendas esse censuimus. Etenim cum ab ipso Christo Domino in Beatissimi Petri Apostolorum Principis persona fuerit Nobis commissa suprema cura et potestas universam pascendi, regendi et gubernandi Ecclesiam, tum nihil certe Nobis potius esse potest ac debet, quam ut singularem diligentiam ac vigilantiam continenter adhibeamus, ut digni eligantur Episcopi. Atque iccirco ipsis Venerabilibus Fratibus Armenis Sacrorum Antistitibus iam manifestavimus, quae Nostra sit voluntas circa Episcoporum electionem. Voluimus enim, ut ab eisdem Patriarcha et Episcopis tres Nobis proponantur idonei ecclesiastici viri, quo ex illis Nos digniorem eligere, et vacantibus episcopalibus Sedibus providere valeamus. Haec autem dum pro Armenis decernenda duximus, haud obli-

մտաց ի սոյն դարձուցանել պարա եւ պատշաճ համարիմք: Այնու առաւելապէս՝ զի ի Քրիստոսէ Տեառնէ մերմէ յանձին Արմենելոյ Պատրիարխի Առաքելապետի Մեզ յանձնեալ է վերին տեսչութիւն եւ իշխանութիւն արածելոյ, յանձանձելոյ եւ հովուելոյ զհամօրէն Ազգեղեցի, եւ յիրաւի՝ չէ հնար եւ չէ պարտիւ իցէ Մեզ բնաւ այլ ինչ մեծ եւ կարեւոր ի հոգալ եւ ի սկել անպարար, քան զայն, զի արժանաւորքն ընտրեցին Ապօստոլոսութիւն: Այսան այնորիկ՝ նոցին իսկ Յարգելի Աղբարց՝ նուիրական Առաջնորդաց Հայոց յայտ արարաք, եթէ զի՞նչ իցեն կամք Մեր վասն ընտրութեան եւ պիսկոպոսաց: Քանզի կամիմք, զի նոյն իսկ Պատրիարքն եւ Ապօստոլոսնք առաջի արկանիցեն Մեզ արս երիս արժանաւորս, յորոց Մեք զարժանագոյնն ընտրեալ՝ զպէտտաթուոցն անատրունչ մնացելոց լցուցանել մարթոյցեմք: Այլ ի սահմանել Մեր զայս վասն Հայոց, զայլ եւս Պատրիարքունս Արեւելեան Տիսի չեմք ինչ մուտցեալ, եւ վասն սոցա եւս զայս գործ ծանր եւ

sumus reliquorum Patriarchatum Orientalis Ritus, pro quibus etiam hoc gravissimum de Episcoporum electione negotium quamprimum moderandum curabimus. Quod quidem a Nobis initum consilium Patriarchis Maronitarum, et Graeco-Melchitarum, aliisque Orientalibus Episcopis Romae in praesentiarum degentibus nuperrime manifestum fecimus. Siquidem ad excelsam episcopalem dignitatem ii tantum eligi debent, qui dotibus ab Apostolo Paulo per suas ad Timotheum, ac Titum epistolas singillatim commemoratis, et omnino praescriptis sint ornati, quique ad Sacrorum Canonum normam vitae integritate, morum gravitate, salutaris doctrinae laude, et catholicae religionis, animarumque salutis zelo spectati, non sua, sed quae Christi sunt unice quaerant, ac in suis Dioecibus assidue residentes, illas propria ordinaria iurisdictione regant, gubernent, et ceterum, populumque fidelem

կարեւոր ընտրութեան Ապօստոլոսաց վաղագոյն կարգել եւ կանոնել շնասցուք: Եւ զայս խորհուրդ Մեր ի սոյն աւուրս Պատրիարքաց Մարտնիտաց եւ Յունաց-Մելքիտաց, եւ այլոց եւս Արեւելեան Ապօստոլոսաց, որք ենն այժմ ի Հում, յայտնեալ ծանուցաք: Քանզի ի բարձր աստիճան անգրը Ապօստոլոսութեան զայն պիտան եւեթ ընտրել պարտ է, որք զարդարեալքն իցեն յաջողութեամբ շնորհաց, զորս Առաքելոյն Պողոս ի թուղթս իւր առ Տիմոթէոս եւ Տիտոս մի ըստ միով յիշատակէ եւ պատուիրէ, եւ որք ըստ բանի սրբոց կանոնաց, անարատութեամբ վարուց, ծանրութեամբ բարուց ծաղկեալք իցեն հանդերձ գովութեամբ փրկարար վարդապետութեանն, եւ սիրով եւ եռանդեամբ կաթողիկէ կրօնից եւ հոգւոցն փրկութեան. ոչ զանձին, այլ որ Քրիստոսին է զայն միայն ինդրիցեն, եւ յիրաբանչիւր թէմս հանապազ բնակեալք՝ զնոսին իւրեանց սեպհական եւ կարգաւոր իրաւաբանութեամբ վարիցեն, եւ զկլերականս եւ զթողութեանս եթէ գործով, եթէ օրինակաւ, եթէ

sibi concreditum qua voce, qua opere, qua exemplo, ac divini praesertim verbi praeconio, Sacramentorum administratione ab venenatis pascuus arceant, ad salutaria propellant, ac per semitas mandatorum Dei indesinenter conducant. Ut autem omnia in Ciliciae Patriarchatu prospere dirigantur, iussimus, eiusdem Patriarchatus Episcopos penes eorum Patriarcham synodum quamprimum habere, et synodi acta ac decreta ad eandem Congregationem Fidei propagandae Orientalium Ecclesiarum negotiis praepositam mittere, vetita interim eorundem executione, donec ab eadem Congregatione fuerint accurato examine perpensa, ac supremo Nostro iudicio et auctoritate approbata. Neque omitteremus per eandem Congregationem novo Patriarchae, et Episcopis Armeniis Ciliciae opportuna dare monita, ac instructiones ad maiorem illorum fidelium utilitatem quotidie magis procurandam. Ea profecto spe nitimur fore, ut

բորողութեամբ աստուածային բանին, եւ եթէ մատակարարութեամբ խորհրդոց արդէլեալ ի թիւնաւոր ճարակաց արածեսցեն զնոսա յարօտս փրկութեան, եւ ընդ շաւիղս պատուիրանաց Աստուծոյ առաջնորդեսցեն նոցա անդադար: Աւ որպէս զի ամենայն ինչ ի Պատրիարքութեան Արեւիկեայ յաջողութեամբ ընթանայցէ, հրաման տուաք նոցին Ապիսկոպոսաց անյապաղ ի ժողով գումարիլ առ Պատրիարքաւ իւրեանց, եւ զգործս եւ զսահմանս նորա առաջի արկանել առ Դողով Տարածման Հաւատոյ վանս գործոց Արեւելեան Արեւելեաց, այժմէն իսկ պատուէր տուեալ նոցա չարկանել զնոսին ի կեր մինչչեւ ի նմին Դողովոյ քննեալք եւ վերին դատաստանաւ եւ իշխանութեամբ Սերով Հաստատեալք իցեն: Փոյթ լիցի Սեդի ձեռն նորին Դողովոյ տալ նորոյ Պատրիարքի եւ Ապիսկոպոսաց Հայոց Արեւիկեայ ըզպարտուպատշաճ ազգարարութիւնսն եւ զհրահանգս առ առաւելոյ օր ըստ օրէ զօգուտ հաւատացելոց նոցա: Աստահեմք, եթէ նոյն ինքն Պատրիարքն եւ Ապիսկոպոսակիցք

Patriarcha idem, eiusque Coepiscopi in omnibus gravissimi ministerii partibus strenue implendis nihil unquam intentatum relinquunt, ut in omni patientia, doctrina et charitate miseros errantes ex perniciosissimo schismate ad sanctae matris catholicae Ecclesiae sinum reducant.

Nunc vero, cum de Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium eiusdem Congregationis Fidei propagandae negotiis Ecclesiarum Orientalium praepositae consilio stauerimus, Venerabilem Fratrem Antonium Hassun Patriarcham Ciliciae Armenorum eligere, sanato, si opus fuerit, quocumque defectu etiam substantiali, luculentius paternae Nostrae charitatis testimonium illi exhibere optantes, eum sacro Pallio de corpore Beati Petri sumpto decorare, ut postulat, atque hoc pastoralis officii plenitudinis insigne ei Nos ipsi imponere constituimus. Non dubitamus, quin haec singularis Nostrae benevolentiae significatio gratissima sit ipsi Pa-

նորա յամենայնի զպաշտօնն մեծ եւ ծանր արիութեամբ քաջութեան կատարիցեն, եւ զամենայն փոյթ ի մէջ առցեն ամենայն երկայնմտութեամբ եւ վարդապետութեամբ եւ սիրով զհէք մոլորեալս ի մահաբեր հերձուածոյ արկանել միւսանդամ ի գոգ սրբոյ Սօր Վաթողիկէ Արեւելեաց:

Այլ արդ՝ քանզի ըստ խորհրդոյ Յարգելի Աղբարց Սերոյ Սրբոյ Համեական Արեւելեաց Վարդինալաց Դողովոյ Տարածման Հաւատոյ ի գործս Արեւելեան Արեւելեաց հաստատեցաք ընտրել զՅարգելի Աղբարց Անտոն Հաստատեան ի Պատրիարք Արեւիկեայ, բուժեալ թէ պէտք իցեն, զորպէսի եւ իցէ թերութիւն զեականն եւս, ցանկացեալ Սերպայծառագոյն իմն զՍերոյ սիրոյ զհաւաստիս ընծայեցուցանել նմա, սահմանեցաք զնորհել նմին զսուրբ Պալեոնն՝ առեալ ի մարմնոյ Արանելոյ Պետրոսի, որպէս ինքն ինդրէ, եւ զայս նշան լրութեան հովուական պաշտաման Սեք ինքնին զգեցուցանել նմա: Ամբ աներկբայ, եթէ նշանակ այսր Սերոյ հաճութեան լիցի հեշտական նմին

triarchae, et inclytæ catholice Armeniorum Nationi, quam hæc Apostolica Sedes omni affectu semper est prosequuta et prosequitur.

Quid vobis videtur?

Auctoritate Omnipotentis Dei, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ac Nostra commemoratæ Sedis Constantinopolitanae a felicis recordationis Pio Octavo Decessore Nostro erectæ Primatiales et Archiepiscopalem titulum extinguimus, et ecclesiasticam eiusdem Sedis provinciam cum Patriarchatu Ciliciæ Armenorum perpetuo coniungimus: confirmamus, et approbamus electionem, seu postulationem a Venerabilibus Fratribus Episcopis Armeniis Ciliciæ factam de persona Venerabilis Fratris Antonii Hassun, quem Ciliciæ Patriarcham Armenorum constituimus, præficientes eum in Patriarcham et Pastorem eiusdem Patriarchalis Eccle-

Պատրիարքի եւ քահանուն կաթողիկէայ ազգին Հայոց, որում էցոյց միշտ եւ ցուցանէ Աթուս այս Առաքելական զամենայն գուծ եւ զսէր:

Օխնչ թուի Չեզ.

Իշխանութեամբ Աստուծոյ Ամենակալի, Սրբոց Առաքելոց Պետրոսի եւ Պողոսի եւ Մերով զվերոյիշեալ Նախագահական եւ զԱրքեպիսկոպոսական յորջորջմունս Աթուոյ Առասանդինուպոլսի Եւրպայիշատակ Նախորդէ Մերմէ Պիոսէ Րեորդէ կանգնելոյ, բառնամք եւ շեջուցանեմք, եւ զեկեղեցական զաւառ այնր աթուոյ ընդ Պատրիարքութեան Արիկէայ Հայոց միաւորեմք ի մշանջեանաւորս, եւ հաւանիմք եւ հաստատեմք զընտրութիւն, կամ զհայցուած Յարգելի Աղբարց Ապիսկոպոսաց Հայոց Արիկէայ վասն անձին Յարգելի Աղբօր Անտոնի Հասունեան, զոր կացուցանեմք Պատրիարք Արիկէայ Հայոց, եղեալ զնա Պատրիարք եւ Հովիւ Պատրիարքական Արիկէայոյն այնորիկ, որպէս միանգամ է Հրամանագրի եւ ի պատ-

siae, prout in Decreto et Schemata Consistorialibus exprimetur, contrariis quibuscumque non obstantibus.

In Nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Post hæc in aulam consistorialem admissus fuit Electus Patriarcha cum omnibus ritus sui Episcopis. Admissi quoque fuere RR. PP. DD. Paulus Mashad, et Gregorius Jussef ille Maronitarum, hic Melchitarum Patriarchae; caeterique omnes Antistites Ecclesiarum ritus Orientalis multique etiam ex Latinis qui in praesentia Romae commorantur, quos inter R. P. D. Paulus Brunoni Archiepiscopus Taronen. Vicarius Apostolicus Patriarchalis Constantinopolis. Ipse vero Electus medius incedens inter duos Episcopos Armenios, Melchiorem Nasarian Mardensem, et Josephum Arakial Ancyranum, pone sequente ipsius Diacono Paschali Rubian solemniores sacri sui

ճէնս գործոց Քահանայապետական Խորհրդեանս յայտարարցի, ոչինչ ի հակառակացն խախտան այսմ լինելով:

Յանուն Հօր և եւ Արդւոյ և եւ Հոգւոյն և Սրբոյ Ամէն:

= Յետ այսորիկ ընկալեալ եղեւ ի սրահ Քահանայապետական Խորհրդեան ընտրեալ Պատրիարքն հանդերձ ամենայն Ապիսկոպոսակցօք իւրովք: Բնկալեալ եղին նաեւ Մեծարգ. Տեարք Պողոս Սասնա Սարոնիտաց եւ Գրիգոր Առուսէֆ Մելքիաց Պատրիարքունք, եւ այլ ամենայն Առաջնորդք Արիկէայոց Արեւելեան ծիսի, եւ բազումք ի Ատինաց եւս, որ այժմ զտանին ի Հռոմ, յորոց մի էր Մեծարգ. Տ. Պողոս Պրուսնոնի Արքեպիսկոպոս Տարոնոյ Առաքելական Պատրիարքական Փոխանորդ Առասանդինուպոլսի: Իսկ ենքն Րնտրեալն զնալով ի մէջ երկուց Հայ Ապիսկոպոսաց՝ Մելքոնի Նազարեան Սամպոյ եւ Յովսեփայ Առաքելեան Անկիւրիոյ՝ ունեւոյ զկնի զՍարկաւագ իւր Յարութիւն Բուպեան զգեցեալ զՉքեղապարզ հանդերձս

*Ordinis ac ritus vestes indu-
to, genuflexus deinde coram
Sanctitate Sua, eiusque pe-
des deosculatus sacrum pal-
lium per se ipse postulavit
hisce usus verbis.*

BEATISSIME PATER

Ego Antonius Petrus ele-
ctus Ecclesiae Patriarchalis Ci-
liciae Armenorum instanter,
instantius, et instantissime
peto mihi tradi et assignari
Pallium de corpore Beati Pe-
tri sumptum, in quo est ple-
nitude Pontificalis officii, pro
Ecclesia Patriarchali Ciliciae
Armenorum a Sanctitate Ve-
stra mihi commissa.

*Tum fidelitatem suam erga
SSmum Dominum Nostrum
Eiusque legitimos successo-
res de more iuravit iuxta se-
quentem formam a sacris ca-
nonibus, et a Sanctitate Sua
praefinitam.*

ըստ իւրում սրբոյ Աստիճանին
եւ ծիսի, եւ ապա ի ծուներ
եջեալ առաջի Արքութեան
Իւրոյ եւ համբուրեալ զոտս
նորա՝ անձամբ ինդրեաց ըզ-
Պալիունն բանիւքս այսոքիւք։ =

Ամեներջանիկ Հայր

Ես Անտոն Պետրոս Թ.
ընտրեալ ի Պատրիարքական
Եկեղեցի Արեւիկեայ Հայոց
Թախանձանօք, մեծաւ Թա-
խանձանօք, եւ ուժգին Թա-
խանձանօք ինդրեմ շնորհել եւ
ապա ինձ զՊալիունն ի մարմնոյ
Արանելոյն Պետրոսի առեալ-
յորում է լրութիւն Քահանա-
յապետական պաշտաման վան
Պատրիարքական Եկեղեցւոյ
Արեւիկեայ Հայոց ինձ յանձն
եղելոյ ի Արքութեանէ Չերմէ։

= Յայնժամ ըստ սովորու-
թեան երդմամբ հաստատեաց
կալ մնալ հաւատարիմ առ Ա-
մենասուրբ Տէր Սէր եւ առ
օրինաւոր յաջորդս՝ Նորա՝ ըստ
հետագայ ձեւոյս սահմանելոյ
ի սրբոյ կանոնաց եւ ի Արքու-
թեանէ Իւրմէ։ =

FORMULA IURAMENTI

Չեւ երդման

Ego Antonius Petrus IX
Hassun electus Patriarcha Cili-
ciae ab hac hora in antea fidelis
et obediens ero Beato Petro,
Sanctaeque Apostolicae Roma-
nae Ecclesiae, et Vobis San-
ctissimo Domino meo Do-
mino PIO PP. IX Vestrisque
successoribus canonice intran-
tibus.

Non ero in consilio aut con-
sensu vel facto, ut vitam per-
datis aut membrum, vel capia-
mini mala captione, aut in
Vos violenter manus quomo-
dolibet ingerantur, vel inju-
riae aliquae inferantur quovis
quaesito colore.

Consilium vero quod mihi
creditori estis per Vos, aut
per Delegatos Apostolicos, vel
per nuncios, aut per litteras ad
Vestrum damnum, me sciente,
nemini pandam.

Papatum Romanum et Re-
galia Sancti Petri adjutor
Vobis ero ad retinendum
et defendendum, salvo meo

Ես Անտոն Պետրոս Թ.
Հասունեան ընտրեալ Պատրի-
արք Արեւիկեայ ի Ժամէ առի
եւ առ յապա եղէց հաւատա-
րիմ եւ հնազանդ Արանելոյն
Պետրոսի, եւ Արբոյ Առաքե-
լական Հռոմէական Եկե-
ղեցւոյ, եւ Չեղ Ամենասուրբ
Տեառն իմոյ Տեառն Պետր
Թ. եւ յաջորդաց Չերոց, որք
ըստ կանոնաց զՔահանայա-
պետութիւնն աւցեն։

Ոչ եղէց խորհրդակից կամ
հաւան կամ գործակից, զի կռ-
բուսջիք զկեանս կամ զանդամ
եւ կամ չար ինչ հասանիցէ
Չեղ նենդութեամբ, կամ իւր
իրօք բռնութեամբ ձեռն ար-
կանիցեն ի Չեղ, եւ կամ պատ-
րուակաւ իւր անիրաւեսցին ի
Չեղ։

Չխորհուրդն, զոր հաւա-
տասջիք ինձ Չեղէն, կամ ի
ձեռն Առաքելական Նուիրա-
կաց, կամ հրեշտակաց եւ կամ
Թղթովք ի վնաս Չեր գիտու-
թեամբ ումբ ոչ յայանեցից։

Օգնական եղէց Չեղ ի պա-
հել կամ ի պաշտպան լինել
Հռոմէական Քահանայա-
պետութեանդ եւ Արքունա-
կան իրաւանց Ս. Պետրոսի,
*

ordine, contra omnem hominem.

Legatum Apostolicae Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adjuvabo.

Jura, honores, privilegia, et auctoritatem Sanctae Romanae Ecclesiae, Sanctitatis Vestrae, et successorum Vestrorum conservare, defendere, augere, ac promovere curabo.

Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra Vos, aut Vestros successores, vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel praejudicialia personarum, juris, honoris, status, et potestatis eorum machinentur. Et si talia a quibuscumque procurari novero vel tractari, impediam hoc pro posse; et quantocitius potero significabo Sanctitati Vestrae, vel alteri, per quem ad Ejus notitiam pervenire poterit.

պահեալ զկարգաստիճանի խնայ, ընդդէմ ամենայն մարդկան:

Ընդ Վեստականի Առաքելական Աթոռոյ պատուով եւ մեծարանօք վարեցայց ի դաւրաստեան իւրում եւ ի մեկնել, եւ յամենայն պէտս նորա եղէց ձեռնասու:

Օ իրաւունս, զպատիւս, զաւանձնաշնորհութիւնս, եւ զճոխութիւն Սրբոյ Հռոմէական Արքեպիսկոպոսոյ, Սրբութեան Չերոյ եւ յաջորդաց Չերոց պահել, պաշտպանել, առաւելուլ եւ յառաջացուցանել ջանացայց:

Եւ ոչ եղէց խորհրդակից, կամ գործակից, կամ դաշնակից ի գործս, յորս նիւթեցին Չեզ եւ յաջորդաց Չերոց, կամ նմին խկ Հռոմէական Արքեպիսկոպոսոյ չարիք կամ վնասք՝ անձանց, իրաւանց, պատուոյ, վիճակի, եւ իշխանութեան իւրեանց: Եւ եթէ գիտացից երբէք, թէ են որք յայսպիսի մտաբերիցեն եւ միաբանիցին, ըստ կարի խնում խախտնել ջանացայց. եւ փութացայց արագազգել Սրբութեան Չերում, կամ այլում ումեք, ընդ որոյ ձեռն ի գիտութիւն Մորին հասանել կարիցէ:

Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes, reservationes, dispositiones, provisiones, et mandata Apostolica totis viribus observabo et faciam ab aliis observari.

Haereticorum, Schismaticorum, et rebellium Sanctitati Vestrae, Vestrisque Successoribus errores, conatus ac machinationes pro posse impugnabo: illorumque conversioni sedulam operam impendam.

Vocatus ad Synodum veniam, nisi praepeditus fuero canonica praepeditio.

Apostolorum Limina singulis quinquenniis personaliter et per meipsum visitabo: ac Sanctitati Vestrae Vestrisque successoribus rationem reddam de toto meo pastoralis officio, deque rebus omnibus ad Patriarchalis Ecclesiae meae statum, ad Cleri et populi disciplinam, ad animarum denique, quae meae fidei creditae sunt, salutem quoquo modo pertinentibus; et vicissim mandata Apostolica humiliter reci-

Օ կանոնս Սրբոյ Հարց, զհրամանագիրս, զպատուելանս, զվերապահութիւնս, զկարգադրութիւնս զվճիռս եւ զհրամանս Առաքելականս յամենայն զօրութենէ իմմէ պահեցից, եւ այլոց եւս տաց պահել:

Մոլորութեանց, հնարից եւ նենգութեանց հերետիկոսաց, հերձուածողաց եւ ապստամբաց ի Չերմէ Սրբութենէ եւ ի Յաջորդաց Չերոց, յամենայն զօրութենէ իմմէ ընդդէմ դարձայց, եւ վասն դարձի նոցա մտադիւրագոյնս տքնեցայց:

Թէ կոչեցայց ի Սեւհոդոս՝ եկից, եթէ արգել ինչ կանոնական խախտն այնմ ոչ լինիցի:

Ի հինգ ամս միանգամ Վերեզմանի Առաքելոց անձամբ եւ ինձէն այց արարից, եւ Սրբութեան Չերում եւ յաջորդաց Չերոց տաց զհամար համօրէն հովուական պաշտամանս, եւ այնր ամենայնի որ պատկանիցի որով եւ իցէ պայմանաւ վիճակի Պատրիարքական Արքեպիսկոպոսոյ եւ բարեկարգութեան կղերականաց եւ ժողովրդեան եւ փրկութեան հոգւոյ ինձ յանձն եղելոց. եւ փոխանակ ընդ այնր ընկալեալ զհրամանս

piam et quam diligentissime exequar.

Quod si legitimo impedimento detentus fuero, praefata omnia adimplebo per certum nuncium ad hoc speciale mandatum habentem in dignitate ecclesiastica constitutum; aut hoc mihi deficiente per aliquem Presbyterum saecularem vel regularem spectatae probitatis et religionis, de omnibus supradictis plene instructum. De hujusmodi autem impedimento docebo per legitimas probationes transmittendas per memoratum nuncium ad Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Praefectum Sacrae Congregationis de Propaganda Fide pro negotiis Ritus Orientalis.

Possessiones pertinentes ad Ecclesiam vel mensam meam, sive ad alias quascumque Ecclesias vel loca pia Patriarchatus mei non vendam, neque donabo, neque impignora- bo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, ne-

Աւաքելականս՝ լրջմտութեամբ կատարեցից զնոսին:

Իսկ եթէ՝ արգել օրինաւոր խոչընդոտն լինիցի ինձ, զամե- նայն ի վերագոյն գրեալոց կատարեցից ի ձեռն պատգա- մաւորի իմոյ, որ յեկեղեցական արժանապատուութեան իցէ, եւ աւանձինն յինէն ի սոյն կարգեալ. եւ եթէ պակասիցի ինձ ոք այդպիսի, յանձն արա- բից Արիցու միոյ յաշխարհ- չական կամ ի կրօնաւորական կարգէ՝ աւն աւաքինոյ եւ կրօնասիրի, որ տեղեակ իցէ ամենայն իրաց ի վեր անդր յիշատակելոց: Այլ զհարազատ պատճառս խախտելոյ իմոյ ցուցից ի ձեռն վերոյ գրեալ պատգամաւորի իմոյ առ Կար- դինալն Սրբոյ Հռոմէական Եկեղեցոյ՝ Պահերէց Ս. Ժող. Տարածման Հաւատոյ վասն գործոց Արեւելեան Ծիսի:

Չստացուածս պատկանեալս Եկեղեցոյ եւ սեղանոյ իմոյ, կամ այլոց, որոց եւ իցեն, Եկեղեցեաց եւ նուիրական տեղեաց Պատրիարքութեան իմոյ ոչ վաճառեցից, ոչ պարգեւեցից եւ ոչ եղից ի գրաւի, եւ ոչ միւսանգամ տաց յաւատ, կամ որով եւ իցէ օրինակաւ օտու- րացուցից, եւ ոչ ներեցից այ-

que a quovis alienari permit- tam, inconsulto Romano Pon- tifice.

Et si ad aliquam alienatio- nem devenero poenas in edita super hoc constitutione a fel. rec. Paulo II contentas eo ipso incurrere volo.

Sic me Deus adjuvet et haec Sancta Dei Evangelia.

Cumque SSm̄us Dominus Noster sacri Pallii postula- tioni benigne annuisset re- spondens = Propediem dabi- mus = idem R. P. D. Patriar- cha Ciliciae Armenorum se- quenti oratione Sanctitati Suae gratias egit.

լում՝ ումեք օտարացուցանել զնոսին աւանց հաւանութեան Քահանայապետին Հռոմոյ:

Եւ եթէ օտարացուցանել ինչ ինձ զիպեսցի, կամիմ՝ նովին իսկ անկանիլ ընդ բանադրանօք, որ տուեալ է ի Սահմանադր- րութեան Պօղոսի Բ. երջ. յիշ- վանն իրացս այսոցիկ:

Այսպէս օգնական լիցի ինձ Աստուած եւ Սուրբ Աւետա- րանս Աստուծոյ:

= Եւ իբրեւ Ամենասուրբ Տէր Սէր հաճեալ հաւա- նեցաւ ընդ հայցուած սրբոյ Պալիունի ասելով «Տացուք յետ ոչ բազում աւուրց» նոյն Մեծարգ Տ. Պատրիարք Ար- լիկեայ Հայոց շնորհս մատոյց Արքութեան իւրում՝ ճառիւս: =

GRATIARUM ACTIO

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱՂՈՒԹԻԻՆ

BEATISSIME PATER

Ամեներջանիկ Հայր

Etsi Orientales Ecclesias, imprimis vero nostram Arme- nam, immortalibus beneficiis ab ipsis gloriosi Tui Pontifi- catus exordiis Tibi arctissime devinxeris, adeo eximia tamen

Թէպէտ եւ ի սկզբանէ անտի փառաւոր Քահանայա- պետութեան Քո անբաւ բա- րերարութեամբք զԵկեղեցեա Արեւելեայց եւ աւանձին զԵկեղեցի Հայոց ընդ Քեզ սերտիւ կապեցեր, այլ այնչափ

sunt quibus hodierna die Armenium episcopatum et populum meamque humillimam personam cumulasti, ut impares profecto simus gratis pro merito rependendis. Quod enim multis abhinc annis Armenia gens expetierat, ut scilicet Primatialis quae Constantinopoli erat sedes, Patriarchali quae est in Cilicia coniungeretur, a Sanctitate Tua, suprema qua polles auctoritate hodierna die decretum fuisse nobis gratulamur; idque tam provido ac vere paterno dilectionis affectu, ut in unione peragenda ea praesertim servaveris et copulaveris, quae in utraque sede excellere videbantur. Siquidem Patriarchalem dignitatem Ciliciae ita manere voluisti, ut tamen patriarcham, quem in iugis Libani asperrima temporum adiuncta ferme concluderant, in splendidissima Constantinopolitana Urbe, quae Othoma-

աւաւել մեծ եղեն շնորհքն, որովք յաւուրս յայսմիկ զեպիսկոպոսութիւն Հայոց եւ զազգս եւ զխոնարհութիւն իմ լցեր, զի չեմք ինչ բաւականք զարժանի գոհութիւնս մատուցանել: Քանզի ինդամք եւ ուրախ եմք ընդ այն, զի յաւուր յայսմիկ ի Արքութենէ Քովմիէ, բարձրական իշխանութեամբ, որով ճոխացեալդ ես, աւաւ վճիւ հաստատութեան այնմ, որում ի բազում ամաց հեռէ ցանկայր ազգ Հայոց, այսինքն է միաւորութեան Վատիկանական աթուոյ, որ էր ի Կոստանդինուպոլիս, ընդ Վատիկանական աթուոյ Ալիկիեայ. եւ զայս այնու տեսչութեամբ եւ ազգ մամբ հայրական սիրոյ կատարեցեր, զի որ միանգամ յերկոսին աթուոն ազնուագոյնք երեւէին, զնոսին աւաւել պահեալ միացուցեր: Քանզի կամեցար թէ կացցէ Վատիկանական Աթուոն Ալիկիեայ, այլ այնպէս զի Վատիկանքն, զոր զառնութիւնք ժամանակաց ի սարս լերանց ի Եբանանու փակեալ ունէին, ի հոյակապ քաղաքին Կոստանդինուպոլիս, ի մայրաքաղաքի Օսմանեան Պետութեան, զՎատիկանական

nici Imperii caput est et princeps, residere volueris; et primatiam atque archiepiscopalem titulum, quo hanc Ecclesiam sa. me. Pius VIII decoraverat ita extinxeris, ut maior illa coniunctionis ratio, quae ei cum Apostolica Sede intercedebat, in ipsam etiam patriarchalem Ciliciae dignitatem redundaverit.

Quo facto providissime consultuisti incolumitati Fidei nostrae, quam licet gravissima immineant pericula, non amplius tamen posthac, adiuvante Deo, naufragium passuram esse confidimus. Peculiari enim Sanctitatis Tuae sollicitudine fovetur, atque arctius Apostolicae huic Sedi adhaerens illius Petrae virtute solidatur, supra quam Dominus Ecclesiam suam tanta stabilitate fundavit, ut portae inferi adversus eam numquam praevaluerint, sed neque in posterum praevaliturae sint. Revera gentis nostrae historiam

Ալիկիեցի եւր հաստատեցէ. այսպէս եւ զՎատիկանական թեան եւ զԱրքեպիսկոպոսութեան յորջորջանս, որովք սրբ. յեշ. Պիոս Բ. զԱլիկիեցին զայն զարդարեալ էր, այնպէս բաւնալ ի միջոյ հաճեցար, զի մեծագոյն միութիւնն, զոր ունէր նա ընդ Աւաքելական Աթուոյ, ի նմին խի յարժանապատուութեան Վատիկանական Ալիկիեայ աւաւելուցու:

Այսուիկ յաւաջատես խորհրդով իննամ կալար անարատութեան մերոց Հաւատոց, զի մի, յոր վտաս էմք, յայսմ հեռէ հեռան օգնականութեամբ զնաւաքելութիւն կրքիցեն թէպէտ եւ վասնզք մեծամեծք հասեալ կայցեն: Քանզի աւանձին ինամովք Արքութեան Քոստանդին Հաւաք մեր, եւ սնդագոյնս յեցեալք Աւաքելական Աթուոն հաստատին զօրութեամբ վիմին այնորիկ, յորոյ վերայ հերն զհիմն Ալիկիեցոյ եւրոյ եղայնպիսի հաստատութեամբ, զի եւ ոչ կարացին երբէք յաղթահարել զնա դրունք դժոխոց, եւ ոչ եւս յայսմ հեռէ յաղթահարեցեն: Աւ յերաւի որք զպատմութիւն ազգի մերոյ

antiquissimam memoria re-
colentibus, luce meridiana
clarius innotescit, eos ex no-
stris Patriarchis uti splendida
sidera ceteris praefulsisse, qui
arctius Beati Petri cathedrae
adhaeserunt; et gloriosissima
Armenorum saecula ea fuisse,
quibus catholica veritas atque
unitas apud eos magis florue-
re. Atque utinam qui iis suc-
cesserunt maiores gentis no-
strae Antistites arctiorem cum
Sede Apostolica coniunctio-
nem, quali nos modo frui-
mur, habuissent! Etenim tunc
inimicus homo in agro Do-
minico zizania superseminare
nullatenus potuisset, si pasto-
res firmiter Romano Pontifici
arctissime adhaesissent. Petro
enim et Petri successoribus
dictum est a Christo Domino
confirma fratres tuos: Episco-
pi Armeni hoc spiritu confir-
mati potuissent robur et for-
titudinem induere, qua schi-
smaticorum atque haeretico-
rum fraudi et violentiae resi-
stere valuissent.

զհնագոյնն յուշ ամիցեն, պայ-
ծառագոյն քան զլոյս միջօրէի
երեւիցի նոցա, եթէ ի մերոց
Պատրիարքաց նոքա երբեւ
զաստեղս լուսաւորս ծագեցին
ի մէջ այլոց, որք պնդագոյնա
յաթու Նրանեւոյն Պետրոսի
յեցեալ էին, եւ յայնժամ փա-
ռաւոր եւ չքնաղ ժամանակքն
էին ի Հայս, յորժամ կա-
թուղիկէ ճշմարտութիւնն եւ
միութիւնն առաւելագոյնս առ
նոսա բարգաւաճէին: Նրանի
թէ եւ որք յետ նոցա զվէհա-
գոյն Մաշնորդութիւն ազգի
մերոյ կալան, յայնմ սերտագոյն
միութեան ընդ Մաքելական
Միութոյ կացեալ էին, որով
մէք այժմ վայելեմք: Օյ ի
յայնժամ այր թշնամի յանդ
Տեառն սերմանել զորոմն բնաւ
ոչ կարէր, եթէ հովիւք պըն-
դագոյնս եւ հաստատագոյնս
ի Քահանայապետ Հումայ
յարէին: Քանզի Պետրոսի եւ
յաշորդաց Պետրոսի ասացաւ
ի Քրիստոսէ Տեառնէ, հաւ-
աստեան զեղբարս քո: Ապիս-
կոպոսք Հայոց եթէ ամրացեալ
այսու հոգևով զգեհույին զգօ-
րութիւն եւ զարիութիւն,
կարէին զգէմ ունել նենգու-
թեան եւ բռնութեան հեր-
ձուածուլաց եւ հերեսիովսոց:

Immortales proinde, Bñe
Pater, Sanctitati Tuae agimus
gratias, quod patriarchatum
Ciliciae ecclesiastica Constan-
tinopolitana provincia adau-
xeris, meque licet immeren-
tem illi regendo praefeceris.
Verum ea etiam ex causa, in
qua veluti novum Tuum be-
neficium admiramur, nos gra-
tissimos animi sensus ex-
promimus, quod initum a
Sanctitate Tua consilium cir-
ca electiones sacrorum Anti-
stitum ritus nostri Ipse coram
aperire Nobis volueris, ea usus
verborum humanitate, ut non
tam supremi Ecclesiae Pasto-
ris et Rectoris maiestatem,
quam amantissimi Patris cha-
ritatem atque benevolentiam
praeferres. Oh vere auspica-
tissimam diem (1), quae totius
posteritatis praeconiis praedi-
cabitur; qua mihi et universis
Armenorum Episcopis conti-
git prope ipsum sepulcrum

(1) 27 Iunii 1867, qua Ar-
menios Episcopos Sanctitas
Sua est alloquuta.

Արդ՝ Ամեներջանիկ Հայր,
անբաւ շնորհս մասուցանեմք
Քո Սրբութեանդ, զի ի Պատ-
րիարքութիւն Արեւիկայ զե-
կեղեցական գաւառ Առաւան-
դինուպոլսի յաւելեր, եւ զիս
զանարժանս ի վարչութիւն
նորա կարգեցեր: Այլ վասն
այնր եւս, ընդ որ երբեւ ընդ-
նոր ինչ շնորհս Քո սքանչա-
նամք, յայանեմք զշնորհակալ
միսս մեր, զի Պառ ինքնին
հաճեցար ցուցանել մեզ զխոր-
հուրդ Սրբութեանդ վասն
ընտրութեան սրբազան Մաշ-
նորդաց ի մերում ծիսի այն-
պիսի քաղցր եւ մեղմական բա-
նիւք զի ոչ այնչափ մեծի Հո-
վուպետի եւ Վարչի Արեւ-
դեցւոյ մեծվայելչութիւնն ե-
րեւեր, որչափ զթութիւնն եւ
սէր Հօր անձկալոյ: Ո՛վ մեծի
բարենշան աւուրն (1), որոյ
համբաւ գովութեամբ ընթա-
նայցէ ցժամանակս յետինս,
զի ի սմին շնորհեցաւ ինձ եւ
համօրէն Ապիսկոպոսացս Հա-
յոց, առ զերեզմանաւ Մա-
քելոց լսել զձայն Պետրոսի,
որ Քեւ խօսի. եւ խոստովանել

(1) 27 Յունիսի 1867, յո-
րում Սրբութիւն Իւր խօսե-
ցաւ ընդ Հայազգի Ապիս-
կոպոսունս:

Apostolorum, per Te loquentem B. Petrum audire; nostramque fidem, obedientiam, devotionem Tuis mandatis quin et monitis atque desideriiis coram Sanctitate Tua palam profiteri. Tunc si ita loqui fas est, veterum Patrum nostrorum qui nos in Christo per Evangelium genuerunt, imprimis vero Magni GREGORII ILLUMINATORIS ossa exultaverunt, nosque haud degeneres filios esse comprobarunt. Vere nobis bonum est, Pater Sancte Tibi adhaerere; ponere post Dominum Deum in Te spem nostram. Sicut enim palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec nos nisi post Christum in Te manserimus. Fides enim vera esse nequit sine coniunctione Cathedrae Petri: UBI enim PETRUS, IBI ECCLESIA.

Quapropter Sanctitatem Tuam humillime precamur, ut qui in nobis auctore Deo opus bonum coepisti, Ipse perficias, confirmes atque consolides Tua ope, auctorita-

յայտնապէս առաջի Վրո Սրբութեանդ զհաւատս, զհաւատքիւն եւ զմեծարանս մեր ոչ միայն հրամանաց Վրոց, այլ եւ յորդորանաց եւ բողձանաց սրտիդ: Յայնմ ժամու, թէ այսպէս արժան իցէ ասել, ցնծացան ոսկերք շարց մերոց առաջնոց, որք ծնան զմեզ ի Վրիստոս Աւետարանաւ, եւ առանձինն ոսկերք Սեծին Գրիգորի Սեպուհի մերոց, եւ ցուցին թէ չեմք նոցա որդիք սնհարաւ զատք: շայր սուրբ յիրաւի բարի է մեզ յարել ի Վեզ, եւ յեա հեառն Աստուծոյ յուսալ ի Վեզ: Օ, ի որպէս ուռ ոչ կարէ առնել զպտուղ եթէ ոչ կացցէ յորթն, այսպէս եւ մեք եթէ ոչ կացցուք ի Վեզ յեա Վրիստոսի: Վան զի եւ հաւատք չկարեն լինել ճշմարիտ, եթէ ոչ իցեն միաբանք Աթուոյն Պետրոսի, զի ՈՒՐ ՊԵՏՐՈՍ, ԱՆՈՒ ԵԿԵՂԵՑԻ:

Ման այսորիկ խոնարհեալ աղաչեմք զՎրո Սրբութիւնդ, զի զգործն բարութեան զոր սկսար գործել ի մեզ հեառն շնորհօք, ինքնին կատարեսցես, հաստատեսցես, եւ ամրացուցես Վրո զօրութեամբ, եւ

te, consilio. Nos quidem, uti Ipse mandasti, liturgicae unitati in universo patriarchatu restituendae sedulo adlaborabimus, iis servatis regulis quas in Apostolicis Tuis litteris *Inter plures, et Neminem vestrum* Nobis constituisti. Quin etiam in synodum quamprimum convenientes ea omnia, quae ob anteacti temporis calamitates incerta adhuc manent vel minus apte constituta, nos ad sacrorum canonum normam, servatisque Sanctorum Patrum institutis rite componere atque ordinare satagemus; eaque omnia et singula, antequam executioni demandentur, supremo Tuo iudicio subiicere festinabimus, ne in vacuum cucurrise deprehendamus. Tu vero Bñe Pater, qui universalis Ecclesiae Doctor es et Magister infallibilis, eadem vel probando vel emendando vel quae necessaria duxeris adii-ciendo, viam Nobis sternes qua

ճոխութեամբ եւ խորհրդով: Աւ մեք, որպէս հրամայեցերդ, մեծաւ փութով ձեռն ի գործ արկցուք հաստատել զմիութիւն ի կարգ պաշտաման խորհրդոյ յամենայն Պատրիարքութեանս պահեալ զկանոնս, զոր ետուր մեզ Առաքելական Թուղթս Վրո, որոց սկիզբն է « Ի մէջ բազմաց » եւ « Ոչ ումեք ի ձէնջ »: Առաւել եւս փութասցուք ժողովել ի սիւնհոդոս, եւ անդ զամենայն զոր աղէտք անցելոց ժամանակաց թողին անյայտս եւ առանց յորինուածոյ, ըստ սրբոց կանոնաց, եւ պահեալ զսահմանադրութիւնս սրբոց շարց, որինօք կարգել եւ կանոնել ջանացուք: Աւ զամենայն միահամուռ եւ առանձինն, մինչչեւ ի գործ եղեալ իցեն, փութացուք ընդ Վրո բարձր դատաստանաւդ արկանել, զի մի յանդիմանիցիմք թէ ի զուր ինչ ընթացեալ իցեմք: Այլ Գու, Ամեներջանիկ շայր, Ուսուցիչ անսխալ եւ Սարգապետ համօրէն Ազկեղեցոյ, հաստատեսցես զնոսին, ուղղեսցես, եւ յաւելցես ի նոսին զոր ինչ կարեւոր դատիցիս. եւ հարթեսցես մեզ ճանապարհ, ընդ որ յապահովս ընթանալ մար-

tuto gradiamur, uberemque nobis gratiam auctoritate precibusque Tuis conciliabis, ut iugum Domini suave quidem illud et leve alacres portemus, nostrisque curis concreditos populos in salutis aeternae viam ducamus.

Quorum auspiciem bonorum Apostolicam benedictionem Nobis ac fidelibus nostrae curae concreditis benignus impertire. Inter haec autem Nobis tam laeta et fausta haud oblivisci possumus alias esse oves ex gente etiam nostra, quae non sunt in Tuo ovili, quas oportet adduci, ut vocem Tuam audiant sicuti et Nos. Profecto Pater Sancte non tam animi pravitate, quam ignorantia detinentur; nesciunt enim quid faciant. Roga igitur Deum ut illis ignoscat; eosque ad Unigenitum Filium suum a terra exaltatum trahere festinet, quo Nos receptis fratribus gaudeamus, Tuque revertentes filios laetus amplectaris, stolaeque prima induas; et non

թայցեմք. եւ Քո ճոխու թեամբ եւ աղօթիւք ընկալցիս վասն մեր աւատ շնորհս, զի ինդու թեամբ բարձրուք զլուծ Տեառն զքաղցր եւ զխորոզի, եւ առաջնորդեացուք ժողովրդեան մեզ յանձնելոյ ընդ շաւղոյ յաւիտենական փրկութեան:

Այսոցիկ բարեաց օգնական եւ զօրավիգն զԱռաքելական օրհնութիւնդ շնորհիցես մեզ եւ հաւատացելոց ի ինամս մեր յանձն եղելոց: Այլ ընդ մէջ այսչափ ինդու թեան եւ հաճոյից չկարեմք թողուլ անյիշատակ, եթէ եւ յազգէ մերմէն եւ այլ ոչխարք, որք ոչ են ի Քում գաւթի, եւ պարտեածել ժողովել զնոսս անդր, զի լուիցեն ձայնի Քում, որ պէս եւ մեք: Այս, Հայր Առբբ, ոչ եթէ ի չարութենէ հոգւոյ այլ յանգիտութեան իւրեանց կապեալ կանոն գիտեն զինչ գործեն: Արդ՝ աղաչեա՛ զԱստուած, զի թողցէ նոցա, եւ ձգիցէ զնոսս առ Միածին Արդի իւր բարձրացեալ յերկրէ, որով մեք վայելեացուք ընդունելութեամբ եղբարց, եւ Ղու փարեցիս ուրախութեամբ զորդուք Քովք, որ գաւնայցեն առ Քեզ, զգեցուցես նոցա զպատմութեանն

minus in caelis quam in terra gaudium sit et exultatio, quod fratres illi nostri qui perierant, revixerint et inventi sint.

Quibus expletis SS̄mus Dominus Noster in privatis suis aedibus Orientales Patriarchas et Episcopos benignissime admisit; eosque amantissimis aequae ac efficacibus verbis alloquens, illos ad Evangelium Regni Dei praedicandum et propagandum vehementer excitavit et inflammavit.

Ad solemnem vero ritum Sacri Pallii imponendi novo Ciliciae Patriarchae, SS̄mus Dominus Noster diem decimam quintam Iulii constituit. Itaque mane hora septima in privato pontificalium aedium sacello, praeter Ēmum Card. Barnabò S. C. de Propaganda Fide Praefectum Generalem, ac RR. PP. DD. Hannibalem Capalti et Ioan-nem Simeoni, illum quidem eiusdem S. C. alterum vero

առաջին, եւ եղիցի ուրախու թիւն եւ ցնծութիւն յերկինս եւ յերկրի, զի եղբարք մեր, որ կորուսեալք էին, կեցին եւ գտան:

= Այս ամենայն իբրեւ կատարեցաւ՝ Ամենասուրբ Տէր Սէր մեծաւ քաղցրութեամբ ընկալաւ յառանձինն սենեակիւր զԱրեւելեան Պատրիարքս եւ զԱլիսկոպոսունս, եւ խօսեցեալ ընդ նոսս սիրալիր միանգամայն եւ ազգոյ բանիւք՝ ուժգինս յորդորեաց եւ վառեաց զնոսս քարողել եւ տարածել զԱւետարան Արքայութեան Աստուծոյ: =

= Իսկ առ ի կատարել զհանդիսաւոր ծէս զգեցուցանելոյ զՍուրբ Պալեոնննորոյ Պատրիարքին Ալիսկեայ՝ Ամենասուրբ Տէր Սէր սահմանեաց զհնգետասաներորդ օր Յուլիսի: Արդ՝ յաւաւօտուն յեթեւերորդում ժամու ընկալեալ ելեն յառանձին մատուռն քահանայապետական ապարանիցն՝ բաց ի Ա սեմափառ Արդինալէն Պարնապոյ յԻնչհանուր Գահերիցէ Ս. Ժ. Տարածման Հաւատոյ եւ ի Սեծարգ. Տերանց Անիբաղայ Քաբալթի եւ Յովհաննէ Ռիմոնի, որոց առաջինն Ատե

specialis pro Negotiis Ritus Orientalis Secretarios, admissi fuere RR. PP. DD. Patriarcha Hierosolymitanus Syriae Pro-Delegatus Apostolicus, Patriarcha Maronitarum, nec non Episcopi omnium Orientalium Rituum, Melchitae scilicet et Maronitae, Syri et Chaldaei, Bulgarus et Coptus, omnesque Armenii Patriarchatus sacrorum Antistites: insuper Pontificii Collegii Urbani Alumni, aliique etiam laici Orientalis ritus. Tum Summus Pontifex sacrosanctum Missae sacrificium piissime celebravit. Cum vero sacrum absolvisset, sedit in faldistorio: atque R. P. D. Patriarcha pontificalibus ritus sui vestibis assumptis, flexisque genibus coram Sanctitate Sua, iisdem quibus in consistorio verbis et formula usus, iterum postulavit sacrum pallium, ac fidelitatis iuramentum edidit. Quo facto SS̄mus Dominus

նազարկը նորին Ս. Ժ. եւ երկըրորդն կարգելոյն աւանձինն է վերայ Գործոց Արեւելեան Ծիսի՝ նաեւ Սեծարգ. Տեարք Պատրիարքն Արուսաղէմի Աւաքելական Փոխան - Նուիրակ Ասորոց, Պատրիարք Մարոնիտաց, եւս Ալիսկոպոսունք ամենայն Ծիսեց Արեւելեայց, այս է՝ Մելքիտք եւ Մարոնիտք, Ասորիք եւ Քաղղէացիք, Բուլղար մի եւ Ղլիսի եւ ամենայն նուիրական Աւաջնորդք Պատրիարքուն թեան Հայոց եւս եւ Աշակերտք Քահանայապետական Ուրբանեան Գպրոցին եւ աշխարհականք ոմանք Արեւելեան Ծիսի: Յայնժամ Ծայրագոյն Քահանայապետն զամենասուրբ խորհուրդ Պատարագին մատոյց ամենայն Չերմեւանդուլթեամբ: Եւ յաւարտ Պատարագին նստաւ յաթուռիսկ Սեծարգ. Տ. Պատրիարքն զգեցեալ զկաթողիկոսական զգեստս ծիսին իւրայնոյ եւ ի ծուներ իջեալ առաջի Արքուլթեան Իւրոյ նովին բանիւք եւ ձեւով որպէս ի Քահանայապետական խորհրդեանն՝ միւսանդամ ինդրեաց զսուրբ պալիունն եւ երդուալ զերդումն հաւատարմութեան: Որոյ ի կատարումն Ամենա

consueta forma et ritu, qui in Pontificali Romano describitur, sacrum illi pallium imposuit: et postquam Missae adstittisset ab uno ex Sacellanis suis celebratae, R. P. D. Antonium Petrum IX caeterosque omnes tum Orientales, tum Latinos Patriarchas et Episcopos ex praedicto sacello in interiores aedes humanissime excepit.

սուրբ Տէրն արկ զնովաւ ըզսուրբ պալիունն ըստ սովորական ձեւոյն եւ ծիսին, որպէս գրեալ կայ ի Քահանայապետական Մաշտոցի Հռոմոյ. եւ յետ լսելոյ զսուրբ Պատարագն՝ զոր մատոյց մին յիւրոց Մարոնապետաց, զՍեծարգ. Տ. Անտոն Պետրոս Թ. եւ զայլ ամենայն Պատրիարքունս եւ Ղլիսկոպոսունս թէ Արեւելեայս թէ Աստինացիս ի մատրանէ անտի ընկալաւ ի ներքին սենեակս ամենայն մարդասիրութեամբ:

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

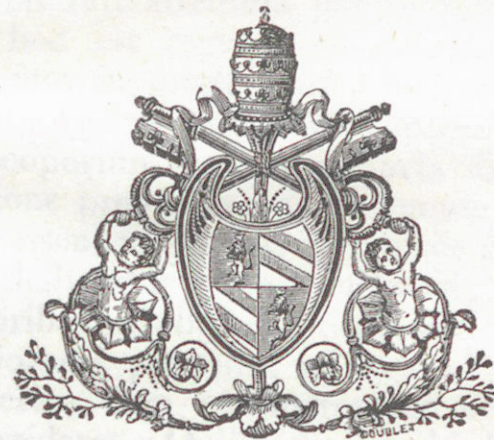
DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX

LITTERAE APOSTOLICAE

QUIBUS

CONSTANTINOPOLITANA ARMENORUM PROVINCIA, EXTINGTO PRIMATIALI
ATQUE ARCHIEPISCOPALI TITULO, PATRIARCHATUI CILICIAE CONIUNGITUR,
ET PRAECIPUA QUAEDAM DISCIPLINAE CAPITA CONSTITUUNTUR

ROMAE MDCCCLXVII

TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE

EQ. PETRO MARIETTI SOC. ADMINISTRATO

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX

LITTERARUM APOSTOLICARUM

QUINTAE

CONSTANTINOPOLITANA ARCHIDIOCESI APOSTOLICA SEDI SUBIACENTIA
ATQUE ARCHIDIOCESI TIBURTINA ET TUSCANORUM ECCLESIAE COMMUNITAE
ET PRAESENTIAE GEMINAE ARCHIDIOCESI CARINENSIS

ROMAE MDCCCLXXVII
TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE
EX OFFICIO MARIETTI BOG. ADMIRALTI

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Reversurus ex hoc mundo ad Patrem Unigenitus Dei Filius Ecclesiae Suae divinam ordinationem ita constituit, ut, quemadmodum B. Leo PP. I. Decessor Noster monuit(1), cum inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris quaedam fuerit discretio potestatis, omniumque par esset electio, uni tamen scilicet Bño Petro datum fuerit, ut caeteris praemineret. Huic enim soli a Christo Domino suprema potestas fuit attributa pascendi nedum agnos verum et oves, hoc est regendi et gubernandi universam Ecclesiam, ut iam in grege Christi non sit, qui Petrum Pastorem non agnoscat. « De qua forma, ut ait idem » B. Leo, Episcoporum quoque est orta distinctio et magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum » inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliolem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, et nihil unquam a suo Capite dissideret. » Quibus sane verbis Metropolitanarum ac Patriarcharum ecclesiastica institutio aperte designatur.

Hinc factum, est ut in iis tantum amplioribus urbibus patriarchalis dignitas antiquitus constiterit, quarum Ecclesias B. Petrus fundaverat. Hinc factum est ut Patriarchis ipsis vix electis nil magis cordi fuerit, quam confirmatio-

(1) Epist. ad Anastasium Thessalonicen.

nis litteras ab hac B. Petri Sede obtinere, per quam sciebant, largiente Domino, omnium solidari dignitatem sacerdotum et ab eadem ipsam patriarchalem auctoritatem promanare: hinc factum est, ut graviores ac difficiliore causae tam fidei quam disciplinae ad eandem Sedem deferrentur, quae sola cunctas haereses etiam ante conciliorum Generalium definitiones auctoritate Sua interemit, et universalis Ecclesiae disciplinae cum opus fuit, latis etiam legibus providissime consuluit. Atque hanc constitutionem semper in Ecclesia fuisse religiosissime custoditam, universalium Conciliorum acta, SS. Patrum institutiones, atque universae Ecclesiasticae historiae monumenta tam perspicue demonstrant, ut nemo ante funestissimum Orientis schisma praesumpserit hanc supremam Romanorum Pontificum auctoritatem in dubium revocare.

Etsi autem schisma illud omnes ferme Orientales Ecclesias ab unitatis centro divulserit, haud tamen potuit hanc veritatem Catholicam in Ecclesia obscurare, vel saltem ex Orientalium animis penitus eradicare. Etenim praeterquamquod innumerabiles gentes in agnitionem veritatis ex idololatriae vel haereseos tenebris vocatae ad hanc Romanam Ecclesiam propter potentioris principalitatem undique convenerunt aliaeque in dies conveniunt, ipsae etiam Orientalium Ecclesiae, quoties ad bonam frugem divina aspirante gratia reversae sunt, primatum nedum honoris verum et iurisdictionis B. Petro Eiusque in Romana Cathedra successoribus a Iesu Christo Domino Nostro attributum solemniter professae sunt. Quem primatum, licet a vetustioribus etiam Conciliis et ab universa Ecclesia semper agnitum et summo in honore habitum, oecumenica Synodus Florentina, in qua Graeci sacrorum Antistites cum Latinis convenire, solemniter dogmatico decreto asseruit, ut magis magisque inexcusabiles fierent qui tam perspicuam veritatem vellent inficiari.

Atque utinam hoc fidei Christianae dogma Orientales Antistites constanter tenuissent! Neque enim eorundem Ecclesiae in miserissimam illam conditionem cecidissent, in qua post conflatum vel instauratum schisma versantur. Siquidem praeter asperrimas calamitates quae earundem

defectionem ab hac Apostolica Sede consequutae sunt, etiam vigor canonum, et ecclesiasticae disciplinae honestas, et sacrae hierarchiae ordo et maiestas apud eas miserime defecerunt. Et inscrutabili Dei iudicio factum est, ut Antistites earundem Ecclesiarum, qui Supremi Ecclesiae Pastoris divinitus institutam auctoritatem contempserunt, laicorum quin et infidelium iugo premantur, ut neque ordinaria atque immediata Episcoporum iurisdicatio in suas dioeceses, neque Patriarcharum in suos Episcopos canonica auctoritas sarta tecta manserit: quos contra monitum Apostoli suis cleris praeter canonum statuta dominantes, clerus ipse ac populus contra eorundem canonum statuta vel a sua dignitate dejiciunt vel eidem renunciare nunquam satis lugendo exemplo audacter compellunt.

Tantam infelicitatem Orientalium Ecclesiarum miserati Romani Pontifices praedecessores Nostri nihil intentatum reliquerunt, ut aberrantes oves in unicum Christi ovile reducerent. Quod assequi conati sunt plurimis datis ad Orientales literis etiam encyclicis, conciliis etiam generalibus celebratis, ac potissimum missis ad Orientales plagas Apostolicis viris, quorum sudore, laboribus, atque aerumnis vineae illae olim florentissimae, tandem aliquando reflorescerent. Quod si curis atque laboribus cumulate non respondit fructus, haud tamen res in irritum cessit: siquidem multi agnito errore, schismate eiurato ad Ecclesiae unitatem reverti festinaverunt, quos inter, ut caeteros hinc praetereamus, Armenii recensendi sunt. Etsi autem propter humanam infirmitatem, hominum nequitiam ac temporum acerbiteriam haud semel eorum antistites in errorem reversi fuere, ex ipsis tamen Armenis non defuerunt praeclarissimi viri, qui divina ope suffulti catholicam veritatem et unitatem restituendam curarent. Talis fuit Abrahamus Petrus primus, quem multis aerumnis pro catholica fide probatum Benedictus PP. XIV decessor Noster Patriarcham Ciliciae renunciavit; quem deinde non interrupta Patriarcharum series huic Apostolicae Sedi firmiter adhaerentium subsequuta est. Praeclarum quoque fidei specimen exhibuerunt Armeni Constantinopolim finitimasque provincias incolentes, qui licet persecutionibus

exagitati, adduci tamen numquam potuere ut a catholica fide recederent, pro qua asperrima quaeque perpeti non dubitaverunt.

Placuit tandem Omnipotenti Deo hisce malis finem imponere: qui dans vocem virtutis inclytis Christianorum Principum Legatis, eam mentem Summo Turcarum Imperatori iniecit, ut catholicos Armenios a schismaticis omnino separaret, eosque ab omni, qua antea tenebantur erga schismaticum Patriarcham subiectione, obedientia, parendique obligatione, vel sacris, vel civilibus in rebus perpetuo eximeret.

Tunc reddita Catholicis Armeniis ecclesiastica libertate, placuit sa. mem. Pio Papae Octavo decessori Nostro Primatiale atque Archiepiscopalem Armeniorum Sedem Constantinopoli erigere Apostolicis litteris. « Quod iamdiu, » die sexta Iulii anno Domini millesimo octingentesimo trigesimo sub annulo Piscatoris expeditis, eamque huic Beatissimi Petri Cathedrae arctius coniungere, ut quo magis illi adhaereret, eo firmitus et fructuosius in catholicae veritatis professione permaneret atque proficeret. « In Petro enim, uti iam memoratus Sanctus Leo (1) docuit, omnium fortitudo solidatur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, » ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis caeteris conferatur. »

Re autem catholica per memoratae Sedis Primatialis institutionem sic opportune constituta, potuimus Nos post aliquot annos episcopales quoque Sedes erigere (2) quarum Antistites Constantinopolitano Armenorum Archiepiscopo Primati suffragarentur. Quin etiam Hispahanensem Armenium Episcopatum, extra fines Constantinopolitanae ecclesiasticae provinciae in Perside a Nobis erectum, eiusdem Primatis suffraganeum provisoria ratione decrevimus (3), donec, catholicorum numero, Deo iuvante adaucto, opportuniori ratione providere liceret.

(1) Serm. 3 in Annivers. Assumpt. Suae.

(2) Litt. Apostol. *Universi* 30 April. 1850 — *Assidua* 9 Maii 1865.

(3) Litt. Apostol. *Ad Supremum* 30 April. 1850.

Etsi vero tam feliciter Armenis Constantinopolitanae provinciae consultum fuisset, iisdem tamen satius esse videbatur, Primatiale Constantinopoleos et Patriarchalem Ciliciae Sedes in unum coniungi, quam unionem a fel. rec. Gregorio Papa Sextodecimo etiam Praedecessore Nostro et a Nobis praefati Armeni non semel efflagitaverunt. Sed graves iustaeque causae obstiterunt, quominus haec eorum vota possent expleri. Novissime autem post obitum bo. me. Gregorii Petri Octavi postremi Ciliciae Patriarchae, Episcopi eiusdem Patriarchatus synodaliter convenientes ad Successoris electionem peragenda in eandem sententiam devenerunt, atque huic fini assequendo Venerabilem Fratrem Nostrum Antonium Hassun hactenus Archiepiscopum Primatem Armenorum Constantinopoleos in Patriarcham Ciliciae elegerunt seu postulaverunt, Nos humillime obsecrantes, ut nedum hanc electionem confirmare, verum et memoratam coniunctionem earundem Armeniarum Sedium indulgere dignaremur, et hac ratione Catholicis Armeniis decus atque ordinem unitatis tam quoad iurisdictionem quam circa disciplinam tribueremus.

Re itaque per Venerabiles Fratres Nostros Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales Congregationis christianae Fidei propagandae pro Orientalium Ecclesiarum negotiis praepositae accurato examine perpensa, Nos Armeniorum votis annuendum esse censuimus.

Quapropter, exorato ad tanti momenti negotium definiendum divinae gratiae praesidio, ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et SS^{mae} Genitricis Dei Mariae sine labe conceptae ac Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, nec non in Catholicae Fidei exaltationem, Apostolica qua pollemus in universam Ecclesiam auctoritate, tenore praesentium extinguimus et abolemus titulum Primatiale atque Archiepiscopalem, quo memoratus Pius Praedecessor Noster supradictis Apostolicis litteris Armeniam Constantinopolitanam Ecclesiam decoravit. Deinde pari auctoritate Constantinopolitanam Ecclesiasticam Armenorum Provinciam Patriarchatui Ciliciae perpetuo unimus; mandantes, ut novus Patriarcha, eiusque Successores titulo fruantur Patriarcharum Ciliciae Armenorum: ut iidem in Urbe Constantino-

politana resideant, eademque Constantinopolitanam Ecclesiam Ordinaria iurisdictione gubernent. Volumus autem ut praedictus Patriarchatus iisdem limitibus coerceatur, quibus Ciliciae Patriarchatus et Primatus Constantinopolitanus in praesentiarum continentur.

Quo vero haec ferme nova Patriarchatus Armenii constitutio in bonum cedat animarum, atque ut gravissima damna, quae ex incerta vel minus apte constituta ecclesiastica disciplina solent derivari, propulsentur atque arceantur, Motu proprio, certa scientia ac de Apostolicae potestatis plenitudine praecipua quaedam eiusdem disciplinae capita (salvis tamen ritibus Orientalium a Sanctis Patribus institutis et ab hac Apostolica Sede probatis) in memorato Patriarchatu perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observanda tenore quoque praesentium constituimus atque sancimus.

Ac primo quidem praetensum quoddam Capitulum, quod ante triennium a nonnullis Armeniis presbiteris primo expetitur defunctus Patriarcha Gregorius Petrus Octavus anno Domini millesimo octingentesimo quinquagesimo primo, uti accepimus, illegitime erexerat, cui etiam quaedam praetensa iura seu privilegia attributa fuerant episcopali quin et patriarchali dignitati iniuriosa, itemque alia praetensa capitula, si quae fortasse intra fines eiusdem Patriarchatus uti supra instituta sint, praedicta Nostra Apostolica auctoritate abolemus; prohibentes, ne in posterum similia capitula in Armenio Patriarchatu umquam instituantur.

Vacante Sede Patriarchali, nemini umquam, qui episcopali caractere non fulgeat, fas sit suffragium ferre in electione Vicarii, qui vacantem Patriarchatum gubernet atque administret.

In electione autem Patriarchae solis Episcopis ius erit suffragii ferendi, exclusis omnino Clericis et Sacerdotibus, qui episcopali caractere non polleant. Nemo vero laicorum in eadem electione semet inserere, ullamque partem possit habere quovis quaesito colore vel praetextu.

Porro electum Patriarcham neque, uti aiunt, inthronizari, neque ullum ius aut iurisdictionem, ne procuratorio

quidem aut vicario nomine vel titulo, in Patriarchatum habere volumus, nisi prius eiusdem electio seu postulatio a Nobis vel a Romano Pontifice pro tempore existente fuerit admissa et de more confirmata, atque Apostolicae litterae confirmationis eiusdem fuerint expeditae, sublata qualibet contraria consuetudine.

Eidem Patriarchae, quamvis ab Apostolica Sede uti supra confirmato, non licebit Episcopos consecrare nec convocare concilium, nec chrisma conficere, neque ecclesias dedicare, nec clericos ordinare antequam ab Apostolica Sede sacrum Pallium obtinuerit.

Praedicto autem Pallio Patriarcha uti tantum poterit in Missarum solemnibus intra fines et in ecclesiis sui Patriarchatus sequentibus dumtaxat diebus; videlicet in Nativitate Domini Nostri Iesu Christi, in festis Sancti Stephani Protomartyris, Sancti Ioannis Apostoli et Evangelistae, Circumcisionis Domini, Epiphaniae eiusdem, Dominicae in palmis, Feriae quintae in Coena Domini, Sabbathi Sancti, Dominicae Resurrectionis cum duobus sequentibus diebus, Dominicae in Albis, Ascensionis Domini, Dominicae Pentecostes, Sacratissimi Corporis Christi, nec non in quatuor festivitatibus Beatae Mariae semper Virginis, videlicet Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis et Nativitatis eiusdem; quibus id humillime postulante praefato Venerabili Fratrem Nostro Antonio Hassun electo seu postulato Patriarcha Armenorum Ciliciae, addimus festum Immaculatae Conceptionis eiusdem Dei Genitricis Mariae: item in festis Nativitatis Sancti Ioannis Baptistae et Omnium Sanctorum, nec non in festivitatibus omnium Apostolorum, in dedicatione Ecclesiarum, in praecipuis Ecclesiae suae festivitatibus, in Ordinationibus clericorum, in consecrationibus Episcoporum et Virginum, atque in diebus anniversariis tam consecrationis suae quam dedicationis ecclesiae.

Sacra limina Beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli singulis quinquenniis Patriarcha personaliter et per se ipsum visitabit, Romanoque Pontifici pro tempore existenti rationem reddet de toto suo pastoralis officio, ac de rebus omnibus ad patriarchatus sui statum pertinentibus; eiusdemque monita et mandata humiliter excipiet ac diligentissime exe-

quetur. Possessiones vero pertinentes ad Ecclesiam vel mensam suam, sive ad alias quascumque Ecclesias, vel loca pia sui Patriarchatus non poterit idem Patriarcha vendere, aut donare, vel oppignerare, aut de novo infeudare, vel alio quocumque modo alienare, neque assentiri, ut a quovis alienentur inconsulto Romano Pontifice secundum formam iuramenti, quod electi Patriarchae Orientalis ritus in sua promotione emittere tenentur.

Verum nihil magis animum Nostrum sollicitat atque angit, quam provida Episcoporum electio, a qua praecipue pendent felicitas populorum, ordo ecclesiasticae disciplinae, atque aeterna animarum salus. Animo igitur assidue recolentes, quod sanguinem ovium Christi, quae peribunt ex malo regimine pastorum negligentium, et sui officii immemorum, de manibus Nostris sit requisiturus Dominus Noster Iesus Christus, qui humilitati Nostrae universae Ecclesiae, quanta illa est, regimen et sollicitudinem demandavit, ea quae sequuntur, circa electionem Episcoporum Armenii Patriarchatus, pro Apostolici Nostris ministerii officio ac de Nostrae potestatis plenitudine, tenore praesentium statuimus atque decernimus.

Quoties aliquam dioecesim memorati Patriarchatus vacare contingeret, Patriarcha quamprimum synodum indicat universorum Episcoporum eiusdem Patriarchatus; quo facto, ab eodem Patriarcha et Episcopis synodaliter congregatis tres idonei Ecclesiastici viri, collatis consiliis, Romano Pontifici pro tempore existenti proponantur, ut ex illis digniorem et magis idoneum eligere, et vacanti Episcopali Sedi providere possit. Non dubitamus autem, quin iidem Episcopi dignos ac vere idoneos viros proponere studeant, ne umquam cogamur Nos vel Successores Nostris pro eiusdem Apostolici ministerii officio alium, licet ab eis non propositum, episcopali dignitate augere, et vacanti Ecclesiae praeficere. Quod si propter instantem necessitatem, aut itineris longitudinem universi Episcopi ad synodum uti supra a Patriarcha indictam accedere non poterunt, tres saltem Episcopi propriam dioecesim cum iurisdictione habentes una cum memorato Patriarcha in eandem synodum omnino convenient, absentibus ternariam suam propositionem scri-

pto significantibus. Volumus autem ut universa acta eiusdem Synodi ad praefatam Congregationem de Propaganda Fide Orientalium Ecclesiarum Negotiis praepositam per nostrum et huius Sanctae Sedis Apostolicum Delegatum transmittantur, ut diligenti primum trutina ab eadem Congregatione expensa, demum Nostro et Successorum Nostrorum iudicio subiiciantur.

Dum autem haec pro Armeniorum Antistitum electione decernimus, haud obliviscimur reliquorum Patriarchatum ritus Orientalis, pro quibus etiam hoc gravissimum de Episcoporum electione negotium quamprimum moderandum curabimus, uti iam venerabilibus Fratribus Nostris Patriarchis Maronitarum et Melchitarum, aliisque Orientalibus Praesulibus Romae in praesentia commorantibus palam ediximus.

Haec volumus, praecipimus atque mandamus, decernentes irritum atque inane, si quid contra praemissa a quolibet quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: ac reservantes nobis et Successoribus Nostris ea in posterum sancire, quae in memorato Ciliciae Patriarchatu pro temporum, locorum ac personarum rationibus magis in Domino expedire dignoscentur.

Decernimus quoque praesentes Nostras litteras semper et quaecumque validas et efficaces fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, et ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observari debere; quin ullo umquam tempore ex quocumque capite vel causa de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, vel de Nostrae intentionis defectu notari aut impugnari possint; sicque et non alias per quoscumque iudices ordinarios vel delegatos quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiri debere.

Non obstantibus Nostra et cancellariae Nostrae Apostolicae regula « De iure quaesito non tollendo » ac quibusvis aliis, etiam in Synodalibus, Provincialibus, generalibus, Universalibusque Conciliis editis constitutionibus et ordinationibus Apostolicis; dictarumque Ecclesiarum Patriarchalis Ciliciae et Primatialis Constantinopoleos etiam iura-

mento confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis atque indultis et litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis etiam insolitis clausulis et decretis concessis: quibus omnibus et singulis, illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis habentes, ad praemissorum omnium et singulorum validissimum effectum latissime et plenissime, ac specialiter et expresse, nec non opportune et valide harum quoque serie Motu pari derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis.

Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam Nostrae extinctionis, unionis, abolitionis, constitutionis, prohibitionis, inhibitionis, praescriptionis, praecepti, mandati, decreti, voluntatis, intentionis, reservationis et derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum Eius se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo sexagesimo septimo, quarto idus Iulii, Pontificatus Nostri Anno vigesimo secundo.

FRANCISCUS VICI SUBDATARIUS N. CARD. PARACCIANI CLARELLI

VISA DE CURIA

D. Bruti

Loco ✕ Plumbi

J. Cugnonius

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

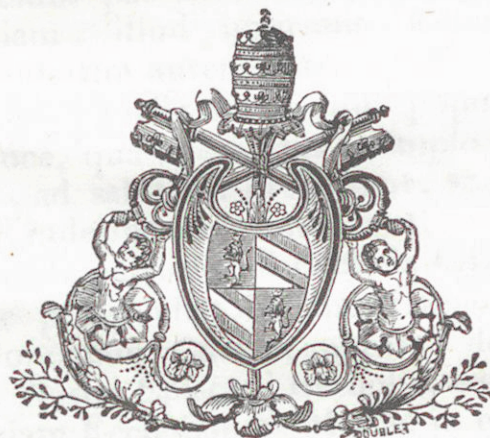
PAPAE IX

LITTERAE APOSTOLICAE

QUIBUS

R. P. D. ANTONIUS PETRUS HASSUN

ARMENIO CILICIAE PATRIARCHATUI PRAEFICITUR

ROMAE MDCCCLXVII

TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE

EQ. PETRO MARIETTI SOC. ADMINISTRATO

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE IX

ROMAE MDCCCLXXVII
TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE
RO. PETRO MARITTI SOC. ADMINISTR.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ven. Fratri Antonio Petro Hassun nuper Armenorum Archiepiscopo Primati Constantinopolitano in Patriarcham Ciliciae Electo seu postulato salutem et Apostolicam benedictionem.

Commissum humilitati Nostrae ab aeterno Pastorum Principe officium pascendi regendi et gubernandi universalem Ecclesiam, illud imprimis postulat, ut Ecclesiis omnibus, praesertim autem patriarchalibus, dignos ac vere idoneos pastores praeficiamus, qui populum sibi creditum qua voce, qua opere, qua exemplo ab venenatis pascuis arceant, ad salutaria propellant, ac per semitas mandatorum Dei indesinenter conducant.

Sane vacante patriarchali Ecclesia Ciliciae Armenorum, cui novissime praesidebat bo. me. Gregorius Petrus VIII, qui extra Romanam Curiam naturae debitum persolvit, Ven. Fratres Nostri Episcopi Catholici eiusdem Patriarchatus in Armeniam Ecclesiam S. Mariae in caelum Assumptae Montis Libani synodaliter convenientes, praeside Ven. Fratre Nostro Iosepho Valerga Patriarcha Hierosolymitano, ac Nostro et huius S. Sedis Apostolicae in Syria Pro-Delegato, Te hactenus Archiepiscopum Primatem Armenorum Constantinopoleos in suum Patriarcham elegerunt seu postulaverunt, Petrum IX appellantes; datisque ad Nos obsequentissimis litteris rogaverunt, ut praedictam postulationem admittere

vellemus, quam a se factam fuisse professi sunt, ut hac ratione facilius a Nobis indulgeretur iamdiu ab Armenis expetita coniunctio Primatialis illius sedis cum memorato Ciliciae Patriarchatu. Quorum votis annuentes, aliis Apostolicis litteris hac ipsa die sub plumbo expeditis, primatiam atque archiepiscopalem titulum praedictae Constantinopolitanae Sedis extinximus, eiusque ecclesiasticam provinciam praefato Patriarchatui perpetuo univimus, latis etiam nonnullis legibus ad instaurandam eiusdem disciplinam omnino necessariis.

Cum vero probe noscamus, Te iamdiu eximia Tuae religionis, pietatis, ac sanae salutarisque doctrinae et erga Nos et hanc Petri Cathedram fidei et observantiae, atque Episcopalis in re catholica et Ecclesiae libertate tuenda fortitudinis specimina praebuisse; simulque attendentes quod Fidei Catholicae professionem iuxta formam a sa. me. Urbano PP. VIII praedecessore Nostro Orientalibus praescriptam coram dilecto Filio Nostro Alexandro Tituli S. Susannae S. R. E. Presbytero Cardinali Barnabò S. Congregationi de Propaganda Fide pro Negotiis Ritus Orientalis Praefecto solemniter emisisti, nec non debitae Nobis Nostrisque successoribus fidelitatis iuramentum in manibus Nostris praestitisti, de Ven. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium praedictae Congregationis consilio, electionem seu postulationem huiusmodi iuxta decretum memoratae Congregationis Apostolica auctoritate tenore praesentium admittimus, probamus, et confirmamus, atque omnes et quoscumque defectus etiam substantiales, si qui in ipsam electionem seu postulationem irrepserint sanamus.

Te autem a quibusvis suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis censuris et poenis a iure aut ab homine latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes, de eorumdem Fratrum Nostrorum consilio, Patriarchali Ecclesiae Armenorum Ciliciae Apostolica auctoritate praeficimus, curam regimen atque administrationem illius in spiritualibus et temporalibus Tibi plenarie committendo, firma spe fiduciaque suffulti, quod Tu divino auxilio fretus, quae

sunt Iesu Christi sedulo et unice quaerens catholicos in sanctissimae Fidei Nostrae professione quotidie magis confirmare, ac miseros errantes in omni patientia et doctrina ad sanctae matris Ecclesiae sinum revocare, aliasque omnes gravissimi Tui ministerii partes summa cura ac vigilantia implere studeas.

Quocirca Fraternitati Tuae per haec Apostolica Scripta praecipimus, ut impositum Tibi onus cum gratia Nostrae benedictionis alacriter suscipiens, mandata huius S. Sedis de instauranda in Armenio patriarchatu ecclesiastica disciplina ipse accuratissime custodias, et ab aliis servari cures; ut cum eiusdem patriarchatus Episcopis synodum quamprimum habeas, cuius acta ac decreta ad eandem Congregationem mittere festinabis, vetita interim eorundem exequutione, donec supremo Nostro et Apostolicae Sedis iudicio fuerint approbata. Volumus insuper ut commisso Tibi Patriarchatui, firma tamen et integra manente ordinaria Episcoporum iurisdictione in suas dioeceses, sedulus advigiles; Parochos aliosque animarum curatores suo muneri diligenter adlaborare cures, praesertim divini verbi praedicatione et christianae doctrinae instructione, quas alicubi valde desiderari dolenter accepimus; Clericos aliosque sacerdotes ad pietatem, doctrinam, atque ecclesiasticam disciplinam informari procures; ipsumque clerum ac fidelem populum in salutis via ita ducere adnitaris, ut bene currentibus stimulum addas, segnes excites, ac per devia gradientes, antequam in praeceps ruant, ad rectam semitam pius pastor quamprimum reducere coneris. Quo fiet ut patriarchalis ista Ecclesia fideli ac prudenti pastori se commissam fuisse laetetur, Tuque praeter aeternae retributionis praemium, Nostram quoque gratiam et benedictionem uberius consequi merearis.

Denique universis Episcopis Catholicis Patriarchatus Ciliciae mandamus, ut canonicam Tibi exhibeant reverentiam et obedientiam: Clero et Monachis praecipimus ut Tuam revereantur auctoritatem, et monitis atque mandatis Tuis, salvis uti supra Episcoporum iuribus, obsequenter prompteque pareant: Catholicus vero Armenius populus, qui memorato Ciliciae patriarchatu continetur, Te

uti legitimum Patriarcham suum devote suscipiat, debitaque honorificentia et obedientia prosequatur.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo octingentesimo sexagesimo septimo, quarto Idus Iulii, Pontificatus Nostri anno vigesimo secundo.

FRANCISCUS VICI SUBDATARIUS

N. CARD. PARACCIANI CLARELLI

VISA DE CURIA

D. Bruti

Loco ✕ Plumbi

J. Cugnonius

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..

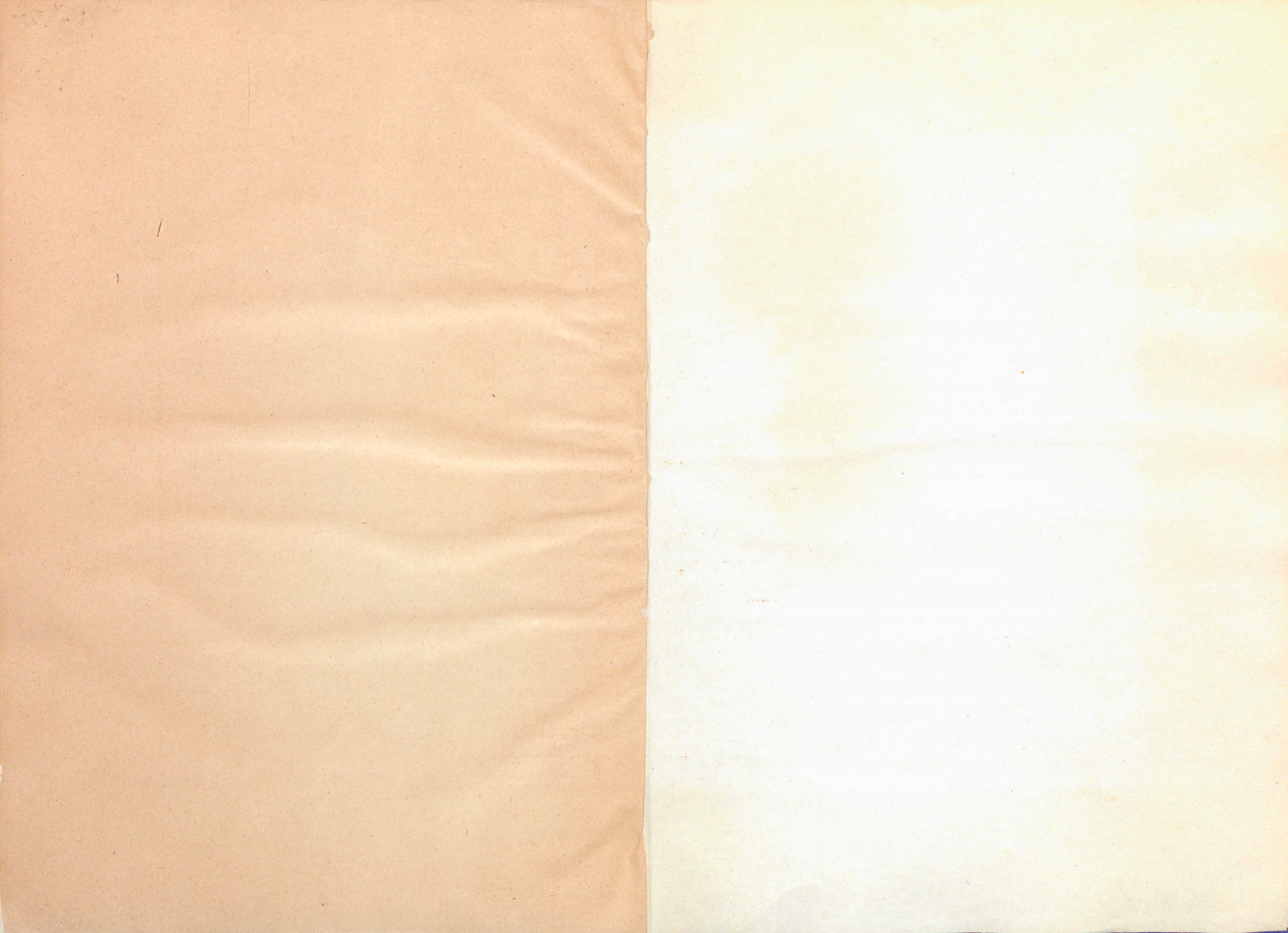
... ..

D. Brui.

... ..

L. Cagnonier

« Ազգային գրադարան »

NL0248470

